

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

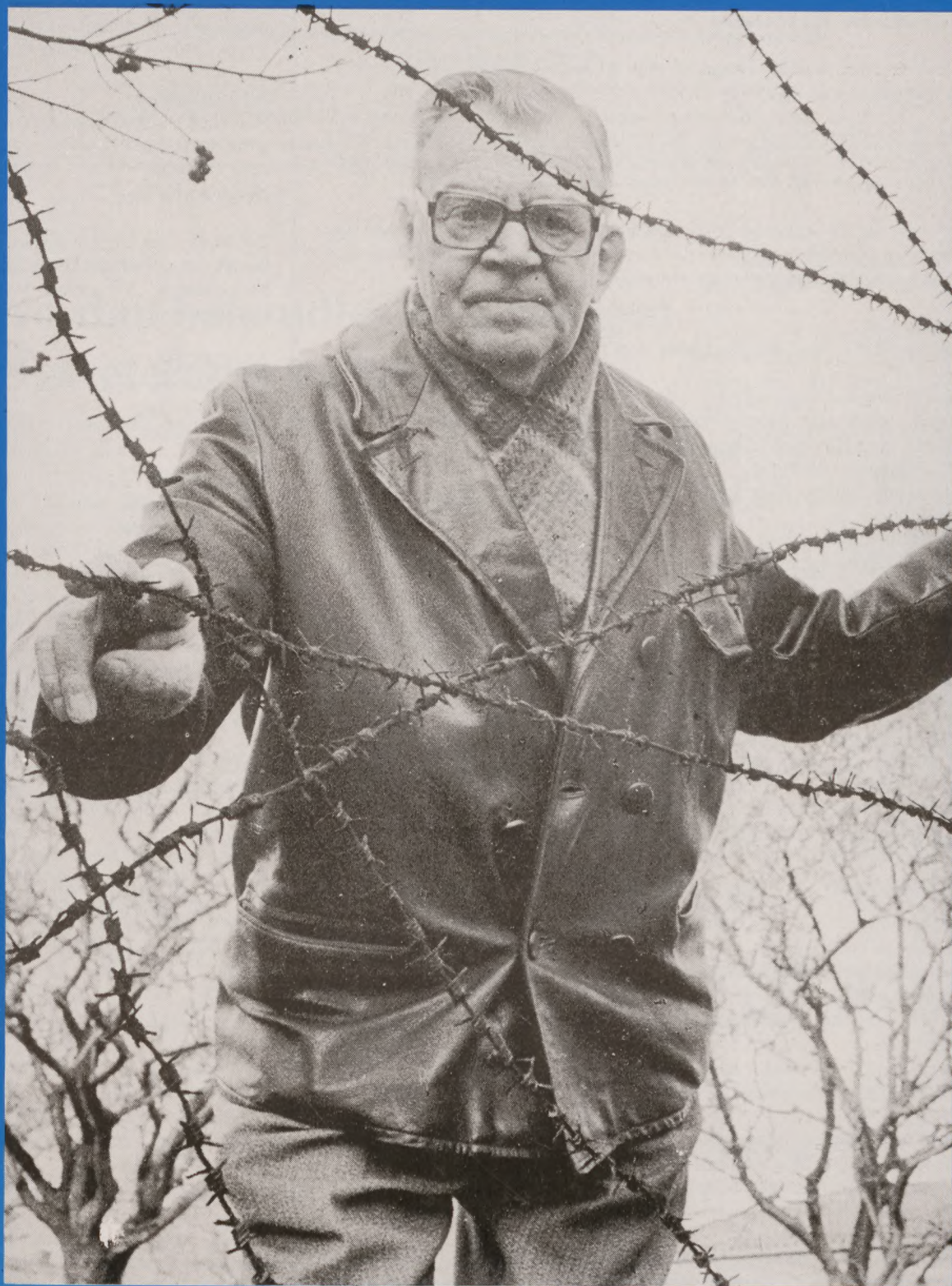
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 1
Februar
1980

1980 er 35-året for befrielsen fra de tyske lejre. Pigtraaden brast. Symbolsk bryder Alfred Bertelsen, Århus, ind i Pigtraaden fra Neuengamme, der er placeret ved 4. Maj Kollegiet i Århus.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtstasvej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,
Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hasseris, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rødovre
Tlf. (02) 91 13 72

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeberg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandstet
Tlf. (04) 44 76 04

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brødregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Fhv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets allé, 10, 3, 2100 Kbh. O
Tlf. (01) 42 41 72

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningssskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningssskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besorgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

Erstatningslovene i mange lande	3
2000 fangeskæbner undersøges	4
Erstatningslovens historie II	5
En rejse til DDR	6
Vi sejlede	8
Om annoncer i vort blad	8
Dagbogen	9
Runde dage	12
Tre 35-års dage	13
Læserbrev	14
Foreningerne	14-18
Af dagens post	18
Bøger	20-23
Forskelligt	24-26
Frihedsmuseet	26
Mindeord	27
Adresseliste	28

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/4 og 15/6. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 1

FEBRUAR 1980

35. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpesfond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Hans Andersen:

Hvordan behandler lovgivningen krigsveteraner og krigsofre?

En international sammenligning fremlagt på konference
i London

Den 4. internationale konference om lovgivningen vedrørende krigsveteraner og krigsofre fandt sted i London i dagene 2.-6. april 1979.

Af den udsendte rapport fremgår, at der på konferencen bl.a. blev vedtaget ikke mindre end 18 resolutioner om krigsveteraners og krigsofres forhold.

En anden ting af interesse er en større undersøgelse, hvis resultater blev fremlagt på konferencen.

Det drejer sig om en nærmere undersøgelse af lovgivningen om pension og særlige forholdsregler for handicappede krigsveteraner, krigsofre og deres pårørende.

Undersøgelsen bygger på besvarelsen af fire spørgeskemaer med ialt 95 spørgsmål, som før konferencen var udsendt til landene til besvarelse. Det fremgår ikke af rapporten, hvor mange lande det drejer sig om, men da der på konferencen var deltagere fra over 30 lande, må man formode, at undersøgelsen mindst omfattede disse lande. Blandt deltagerlandene var de fleste vesteuropæiske lande, heriblandt Danmark og Norge samt Finland, en række øst- og sydeuropæiske lande, samt Australien, Indonesien, Japan, Israel, U.S.S.R. og U.S.A. foruden et par afrikanske lande.

Besvarelserne af de 95 spørgsmål er i rapporten sammenfattet på følgende måde:

1. Pensionslovgivningen

De fleste lande

- fastsætter ingen tidsgrænse for ansøgning om krigspension
- har fastsat appelmulighederne overfor afgørelser om pensioner
- har tilsvarende lovgivning for militære og civile krigsofre
- kønsdiskriminerer ikke i pensionsanliggender
- har visse ekstra ydelser til invalider, der når visse aldersgrænser
- har et system til revision af fastsættelsen af invaliditetsgrad, men intet land har en regelmæssig automatisk og periodisk revision.

Variationerne i svarene viser imidlertid, at nogle lande

- har forskellige metoder til fastsættelse af invaliditetsgraden
- ikke hyppigt nok ajourfører realværdien af erstatninger og pensioner
- ikke har et passende udvalg af supplerende muligheder til imødekommelse af specielle behov
- reducerer de normale sociale forsikrings- og sociale sikkerhedsydelse, når den skadede også modtager invaliditetspension
- reducerer invaliditetspensionen, når pensionisten er i stand til at skaffe sig en indkomst.

2. Invalidepensionisters stilling inden for det sociale sikkerhedssystem

De fleste lande

- tillader krigsveteraner og krigsofre at beholde deres adkomst til sociale sikkerhedsgoder såvel som til deres invaliditetspension
- anerkender tjenesteperioder indbefattende tiden i militær tjeneste, i krigsfangelejre, koncentrationslejre eller tvangsarbejde som kvalificerede for sociale sikkerhedsydelse
- gør ingen forskel i anerkendelsen af sådan tjeneste, hvad enten den indtraf i krigs- eller fredstid
- tager graden af krigsinvaliditet i betragtning ved fastsættelse af uarbejdsdygtighed i forbindelse med ydelser fra socialforsikringen
- anerkender krigspensionister som atagelige, i lighed med andre borgere, til uddannelses- og oplæringsbistand.

I intet land dækket af denne oversigt

- nød krigspensionisten dog nogen særlig fortrinnsstilling med hensyn til betaling af sociale forsikringspræmier sammenlignet med andre arbejdere, ligesom ydelser i henhold hertil på ingen måde ændres til gunst for krigspensionisten.

3. Specielle pensionsbestemmelser for pårørende

De fleste lande

- har særlige forholdsregler - adskilt fra sociale forsikringsssystemer - til gunst for dem, der var afhængige af dem, der blev dræbt, eller som dør enten i tjeneste eller som følge af tjeneste
- anerkender en særlig »æresgæld« til krigspensionister
- betaler ydelser til de pårørende uden begrænsning i antallet af berettigede
- har en enkelt type af krigsenkepensioner

e. anerkender separerede hustruer som berettigede til krigsenkepension, men ikke fraskilte

f. har særlige foranstaltninger for at løse problemerne omkring »dobbelt forældreløse«, dvs. dem, der har mistet begge forældre

g. yder en rund sum til en krigsenke, som gifter sig igen, og kun i få lande kan hun få sin oprindelige krigsenkepension tilbage, såfremt hendes nye ægtemand dør før hende

h. har forældreløsepension op til 18 år, men dette kan forlænges, hvis den forældreløse er væsentlig arbejdshæmmet eller er ude af stand til at arbejde

i. har regler om en forældrepenion, hvor den afdøde person klart ydede materiel og finansiell støtte

j. har særlige pensionsarrangementer for forældre, som mister to eller flere børn som et resultat af tjenesten

Dog nogle lande

k. fastsætter, at en enkepension kun skal betales, såfremt ægteskabet blev indgået før invaliditeten eller indenfor et fastlagt antal få år efter hjemsendelse eller før dødens indtræden

l. har særlige regler for fraskilte enker eller enker, der er gift igen, og for papirløse enker, hvor forholdet har varet lang tid

m. har særlige tillæg for enker, som har behov for vedvarende omsorg, eller som har uforsørgede børn

n. anerkender børn født udenfor ægteskab som havende samme rettigheder som andre børn

o. behandler en enkemand efter en kvindelig krigsveteran eller et kvindeligt krigsoffer på samme måde som en enke

4. Speciallægehjælp, proteser, høreapparater, farmaceutisk assistance

De fleste lande

a. forordner fri lægebehandling i overensstemmelse med, hvad der er anerkendt som krigspensionistens tilstand som følge af tjeneste- eller krigsinvaliditet

b. stiller kunstige lemmer og hjælpemidler gratis til rådighed for den enkelte.

Nogle lande

c. hjælper de svært handicappede i deres generelle mobilitetsproblemer og med at komme til og fra arbejde.

EN LIVSSKÆBNE PÅ SØEN

For år tilbage hjalp jeg en sømand fra Køge med at søge rente. Han hed Henry Hegner og havde sejlet under hele krigen - han er død nu.

Han fortalte om en torpedering i en konvoj mod England:

Alle sprang i søen, og en kammerat forhindrede i sidste øjeblik, at Hegner sprang lige ned i skruen.

De blev samlet op af en efterfølgende båd, og der blev serveret varm kaffe - så blev også den torpederet, men Hegner fik kontakt med en redningsflåde. Dengang var flåderne af træ. Den havde et hjørne, der var slået i stykker og bøjet nedad i vandet.

Man forsøgte at få ham op på flåden, men overfrakken hang fast i det nedbøjede stykke. Det reddede ham på en måde, for der hang han bevidstløs.

Omsider blev de fundet af en destroyer, og der blev hængt net ned over skibssiden, så alle kunne klatre op. - Med kammeraters hjælp kom Hegner af frakken og begyndte at klatre op ad nettet. Med de sidste kræfter nåede han lige at få hovedet over rælingen, så faldt han ned igen, men en kammerat sprang uden betænkeligheder i vandet og reddede ham.

PS. Efter krigen forsøgte han i nogle år at arbejde i land, men han var stadigvæk forfulgt af nerver og mareridt om natten. - Og lægen rådede ham til sidst til at tage ud at sejle igen, men Sømandsforbundet nægtede ham optagelse, og han søgte derfor til Sverige og sejlede der til sin død. Det at komme ud at sejle igen, viste sig at være en god medicin for ham.

*Halvor Thomassen,
Esbjerg*

2000 danske fangeskæbner undersøges lægevidenskabeligt

Af Niels A. Eigenbroth

Indespærring og sult er ikke alene fysisk svækkende, men samtidig så stor en psykisk og stressende belastning, at den afkorter livet.

Det er den erfaring, som Frihedsfonden har gjort igennem 35 års bistandsarbejde, og som nu skal danne grundlag for en ny lægevidenskabelig undersøgelse.

Frihedsfondens virke var oprindelig beregnet til at skulle strække sig over de første fem år efter befrielsen i 1945.

• Senere blev det nødvendigt med nye forlængelser, og finansudvalget har netop besluttet for de kommende fem år at bevilge en million kroner om året for at sikre Frihedsfondens virke indtil 1985.

Der rejses stadig nye erstatningssager gennem Frihedsfonden, oplyser formanden, overlæge, dr.med. Jørgen Kieler. I 1978 registreredes 450 nye sager, og selv om der i år er færre nye klienter, har det været nødvendigt i Erstatningsrådet at få sager genoptaget, fordi invalideringen er blevet alvorligere siden den sidste vurdering.

Vi kan nogenlunde sikkert anslå, at

de danskere, som blev deporterede til tyske koncentrationslejre, fik en helbredsforringelse, som har været ensbetydende med en livsafkortning på en halv snes år.

• Deportation og isolering sluttede desværre ikke med Den anden Verdenskrig, og derfor har det aktuel interesse at få gennemført en grundig undersøgelse over kz-lejrenes følgerkninger. Vi har derfor i Frihedsfonden besluttet at støtte et arbejde, som professor, dr.med. Poul Thygesen vil iværksætte over 2000 danske fangeskæbner.

Det skal søges klarlagt årsagen til de dødsfald, der er indtruffet, følgesygdommene og den invaliditet, de har medført samt andre relevante detaljer. Navnlige for fangerne i Porta og Stutthof findes der materiale, som muliggør, at forskningen går i dybden.

Resultatet skal til sin tid offentliggøres og vil navnlig have betydning for arbejdet i Amnesty International, som til stadighed møder nye problemer af samme karakter, som vi troede alene skulle være knyttet til nazismen.

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

ERSTATNINGSLOVENS HISTORIE OG TAL II

Administrationen af erstatningsloven er som nævnt henlagt under direktoratet for ulykkesforsikringen (nu sikringsstyrelsen). I det første år efter lovens vedtagelse i oktober 1945 modtog direktoratet 4.505 ansøgninger om erstatning.

I finansåret 1945-46 udbetaltes kun 106.072 kr., men allerede i 1946/47 var beløbet vokset til 6.626.242 kr. I de følgende år udbetaltes følgende beløb:

1947-48	9.034.357 kr.
1948-49	7.793.806 kr.
1949-50	5.113.058 kr.
1950-51	5.861.295 kr.
1951-52	6.304.619 kr.
1952-53	6.675.005 kr.
1953-54	6.253.153 kr.
1954-55	6.276.610 kr.
1955-56	6.334.177 kr.

Det var et helt nyt sagsområde for direktoratets personale, selv om man havde erfaringer fra sager vedrørende krigsulykkesforsikringen for søfarende.

Men der var her tale om mange og helt nye problemer. I ulykkesforsikringens første årsberetning efter 1945 nævnes således dette eksempel: En modstandsmand, der måtte flygte til Sverige, fik under opholdet her meddelelse om, at hans mor var blevet dræbt af tyskerne og hjemmet sprængt i luften. Han blev naturligvis stærkt chokeret, men efter hjemkomsten i 1945 passede han sit arbejde i ca. et år, men måtte så søge læge på grund af vedvarende træthed og uoplagthed, og der blev konstateret sukkersyge.

Sagen blev efter nogen tids forløb af ulykkesforsikringen forelagt retslægerådet, der tilsluttede sig en til ulykkesforsikringen afgivet speciallægeerklæring. Det hed heri, at det ikke kunne udelukkes, at sygdommen var fremkaldt af chokket, der var forvoldt af begivenhederne, og at det var mindre sandsynligt, at sygdommen var af ældre dato. Retlægerådet mente derfor, at det psykiske chok havde fremkaldt eller fremskyndet sygdommens udbrud. Sagen blev derefter af ulykkesforsikringen anerkendt under erstatningsloven.

PRISTALSREGULERING

I henhold til lovens 33. stk. 1, skulle erstatningerne (renterne) reguleres, og reguleringen blev knyttet til de reguleringer, der foretoges i henhold til tjenestemandsløven. Når lønnen til en tjenestemand i den daværende 14. lønningsklasse, der bl.a. omfattede overpostbude, steg, skulle renterne og de i § 31 nævnte beløb for årslønnen (beregningssgrundlaget) forøges med samme procent som denne tjenestemands løn steg.

Denne regulering foretoges første gang 1. april 1946 og er siden sket regelmæssigt.

Stigningen var pr. 1. april 1946 på 11,5 pct. af grundbeløbet, medens højeste årsløn steg til 8.922 kr. og mindste årsløn til 5.019

kr.

Pr. 1. oktober 1956 var stigningen 97,5 pct. af grundbeløbet, medens højeste årsløn var 15.801 kr. og mindste årsløn 8.889 kr.

ANSØGNINGSTALLET STAGNERER

Ved udgangen af 1948 var det samlede antal ansøgninger nået op på 5231. I 1949 kom der 118 nye ansøgninger og i 1950 kom der 70 ansøgninger. Antallet af nye ansøgninger var således dalende, og denne udvikling vedvarede i nogle år. I de følgende år var antallet:

1951	56 ansøgninger
1952	36 ansøgninger
1953	16 ansøgninger
1954	11 ansøgninger
1955	9 ansøgninger
1956	10 ansøgninger

FANGEFØRENINGERNE OG LOVEN

Den oprindelige fangeorganisation Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger var i de første år efter befrielsen stærkt engageret i at udbrede kendskabet til erstatningsloven og havde et nært samarbejde med myndighederne. Det samme gjaldt Kammeraternes Hjelpefond.

I maj 1949 vedtog landsforeningen imidlertid på landsmødet i Fredericia at opløse organisationen for at undgå en splittelse af politiske grunde.

På landsmødet var der dog enighed om at videreføre arbejdet for at hjælpe de tidligere fanger, hvis helbred og arbejdsevne var ødelagt eller forringet under ophold i fængsler og lejre.

Til dette formål nedsattes et midlertidigt landsudvalg, der skulle afslutte en af landsforeningen planlagt kampagne for at finde frem til de fangekammerater rundt om i landet, som trængte til hjælp.

Formand for udvalget var direktør Aage Schoch og sekretær var Frode Toft. Med støtte fra Dansk Røde Kors blev der skabt mulighed for at sende landsforeningens tidligere sekretær Aage Christensen på en rundrejse i landet for i samarbejde med de lokale repræsentanter at finde frem til flest muligt af dem, der trængte til bistand.

KZ-SYNDROMET

En række læger havde selv været i tysk fangenskab, og nogle af dem begyndte tidligt at beskæftige sig med de tidligere fangers sygdomssituation.

Blandt de første var lægerne Jørgen Kieler og Paul Thygesen, der i samarbejde med den gamle landsforening i 1947 bearbejdede et antal spørgeskemaer, der havde været udsendt til en række fanger, ligesom de om hver af de lejre, det drejede sig om, indhentede detaljerede oplysninger om forholdene i de enkelte lejre.

Til læserne

TAK

til de af vore læsere, som har betalt abonnement på vort blad for 1980. Også tak til de mange, som har sendt et ekstra beløb som bidrag til vort arbejde.

MEN

de som endnu ikke har nået at betale, skulle vi også gerne have med. Som en slags huskeseddel vedlægger vi et nyt girokort i dette nummer. De der **har** betalt bedes annullere kortet eller bruge det til at tegne en ny abonnent.

STOP

Desværre må vi standse tilsendelsen af bladet til alle der ikke har betalt senest 15. marts. Vær derfor rar og betal, inden det går i glemmebogen.

I oktober 1949 offentliggjorde lægebrødrene Eigil og Jørn Hess Thaysen, der begge var tidligere KZ-fanger, i lægeskriftet »Nordisk Medicin« en artikel om sultsygdommene på grundlag af egne erfaringer og en efterundersøgelse af ca. 1200 tidligere KZ-fanger.

Og i november samme år offentliggjorde en lægegruppe (Per Helweg-Larsen, Henrik Hoffmeyer, Jørgen Kieler, Eigil Hess Thaysen, Jørn Hess Thaysen, Paul Thygesen og Munke Hertel Wulff) en artikel på 23 sider i »Ugeskrift for Læger« under overskriften »Sultsygdommene og deres følgetilstande hos KZ-fanger«. Det var det første større forsøg på en videnskabelig belysning af KZ-opholdets virkninger. Det var, som Frihedsfondens nuværende formand Jørgen Kieler udtrykte her i bladet »Beretningen om KZ-lejrene, ikke skrevet af politikere eller historikere, men af læger, hvoraf de fleste selv havde været fanger«.

Næsten samtidig skrev professor Mogens Fog i »Frit Danmark« en artikel »Samfundet og besættelsestidens psykiske syge«, også på baggrund af efterundersøgelsen af KZ-fanger.

Mogens Fog, der havde været med til at udforme erstatningsloven, rejste spørgsmålet, om lovens bestemmelser i det lange løb var tilstrækkelige, og om de forvaltedes fuldt ud i den ånd, hvori de blev vedtaget i befrielsesåret.

Mogens Fog mente især, at der var en brist med hensyn til anerkendelsen af de psykiske følgetilstande. Og han fortsatte:

»I hvor høj grad man overhovedet har påtaget sig at sørge for og betale for psykisk specialbehandling er mig ukendt, men noget større omfang har disse ydelser i henhold til § 13 i hvert fald ikke haft. I mangel af rationel psykoterapi har man anvendt rekreationsophold, et godt supplement, men en pauver erstatning. Og oven i købet ser det ud til, at direktoratet i talrige, måske de fleste tilfælde, har skubbet udgifterne helt eller delvis over på Frihedsfonden eller de syge selv. Dette strider efter mit skøn ikke alene mod ret og rimelighed, men også mod lovens klare ord.«

RETSLÆGERÅDET IND I BILLEDET

Landsudvalget forhandlede herefter med direktoratet om neurosesagerne. Udvalget havde et grundigt materiale fra undersøgelserne i 1947-48 samt et særligt materiale fra Stuthofforeningen fra 1949 og endelig det af landsudvalget i samarbejde med Dansk Røde Kors indsamlede materiale.

Hele materialet blev drøftet med professor Mogens Fog, overlæge Stürup, lægerne Henrik Hoffmeyer og Munke Hertel Wulff samt kontorchef F. Hartmann. Der var enighed om, at der var grundlag for at anmode direktoratet om genoptagelse af neurosesagerne, ligesom der blev stillet forslag om oprettelse af et særligt nervesanatorium.

På et stort møde i København, hvori flere hundrede fanger deltog, fik landsudvalget tilslutning til disse krav.

Nogle prøvesager blev derefter af direktoratet forelagt retslægerådet til udtalelse.

Retslægerådet gav bl.a. udtryk for, at de tidligere fanger under deres fængsling, afhøringer og deportation havde været udsat for så overordentlig svære og usædvanlige sjælelige belastninger, at det efter rådets skøn var særdeles forståeligt om adskillige af dem rent psykisk aldrig ville forvinde følgerne.

Rådet gik imod et særligt nervesanatorium, selv om en ambulant eller hospitalsmæssig behandling antagelig kunne hjælpe nogle. Men rådet fandt, at behandlingen måtte ske på bestående hospitaler, klinikker og sanatorier. Direktoratet meddelte derefter landsudvalget, at 4 af de 6 udvalgte prøvesager, der havde været i retslægerådet, ville blive genoptaget. Endvidere var direktoratet parat til at se på de sager, udvalget i øvrigt havde ønsket genoptaget, ligesom direktoratet var villig til at se på andre sager, som udvalget måtte få kendskab til, og hvor man mente, at der kunne blive tale om genoptagelse.

Der var således atter etableret et sagligt og loyalt samarbejde med direktoratet.

For at nå ud til flest muligt rettede udvalgets formand Aage Schoch derfor gennem »Ugeskrift for Læger« en appel til landets læger om at være behjælpelig med at indsende oplysninger om tidligere fanger, der enten helt eller delvis var arbejdsudygtige eller på grund af nervøse følgetilstande kun med besvær og under lidelse bestred deres erhverv, og for hvem genoptagelse af sagen (eller helt ny ansøgning), eventuelt i forbindelse med behandling eller omskoling kunne bedre forholdene. (Fortsættes)

hvor jeg blev indkvarteret. Man gav udtryk for, hvor glade man var for, at en dansk modstandsmand, og ikke mindst en Gestapo-fange, var gæst i deres by. Hver dag og om aftenen var jeg sammen med mange tidligere emigranter, der før og under krigen havde nydt gæstfrihed i Danmark og Sverige, og fanger fra forskellige lejre og fængsler, hvilket uvægerligt bragte minderne frem.

Mine kammerater viste mig også rundt i deres by, som de var meget stolte af, hvad jeg godt kan forstå, og jeg besøgte både de gamle interessante bydele, og de nye der er opført i udkanten af Cottbus. Det, jeg hæftede mig ved, var den enorme indsats, der er gjort for at bygge collegier, ja hele bydele, hvor den studerende ungdom, såvel som den ungdom, der gennemgår en faglig uddannelse, kan bo i studietiden. Her i disse store bygninger, der også indeholder foredrags-, fest- og teatersale, med kostbare musikinstrumenter, findes velfungerende cafeteriaer, der samtidig er kunstnerisk udsmykket, så der er noget for enhver smag.

• Jeg lagde også mærke til de fantastiske lave priser, der var på samtlige mad- og drikkevarer.

I tilknytning til disse collegier er der lægeværelser samt et børnehjem, hvor de af de studerende, der har børn, kan få dem passet. I det hele taget gør man meget for ungdommen, og det var interessant at konstatere den store viden, de unge havde om de uhyggelige år under nazismen, om krigen, de forskellige KZ-lejres beliggenhed, og ikke mindst hvilke grusomme forbrydelser, der blev begået i disse lejre.

To af mine kammerater og jeg var også på indkøb i et moderne stormagasin, hvor vi overalt blev mødt af et elskværdigt personale, og ikke mindst et venligt og købedygtigt publikum. Jeg hæftede mig ved, at mange unge købte ret kostbare glas- og krystalling.

• Lørdag den 8. september blev jeg modtaget på byens rådhus, hvor jeg deltog i en stor middag, hvor mange af de brave kammerater, jeg havde truffet dagen i forvejen, ligeledes deltog. Jeg havde indtryk af, at jeg var æresgæsten her, og fra alle sider blev jeg bedt om at tage hilsener med til mine kammerater i den danske modstandsbevægelse.

Om søndagen var der berammet et stort møde på byens torv, og her var rejst en tribune, hvor der også var installeret højtaleranlæg, og hvor flere store radiovogne var placeret bag tribunen. Her blev jeg som den første budt velkommen og præsenteret for den store forsamling af Cottbusborgere i alle aldre.

Først talte en tysk kammerat, og derefter fik jeg ordet. Det er første gang, jeg har talt til så mange tilhørere, og det blev senere oplyst, at der var ca. 17-18.000. Jeg talte i ca. 5 minutter, hvor jeg bl.a. fortalte, at jeg i sin tid, i nært samarbejde med nu afdøde dr. Aage Roussel fra Frihedsmuseet i København, indrettede de danske museumsafdelinger i

EN REJSE TIL DDR

Som modstandsmand og tidl. Gestapo-fange fra organisationen AMPA, og delegeret fra Udvalget af tidligere fanger og modstandsfolk, deltog jeg sammen med Fangesammenslutningens formand Oskar Verner i en rejse til Berlin.

Vi blev på banegården modtaget af vore værtsfolk og indkvarteret på det nye store hotel »Stadt Berlin«, som i disse dage var hovedkvarteret for mange tidligere modstandsfolk fra hele Europa. Vi var inviteret i anledning af DDR's 30 årsdag. Efter nogle dages ophold i Berlin, hvor vi bl.a. besøgte det historiske »Cicilienhof« i Potsdam, det sted »de tre store«, Truman, Churchill og Stalin udarbejdede fredstraktaten efter krigen. Vi blev overalt mødt med den største imødekommenhed af den stedlige befolkning. Nogle dage senere blev jeg afhentet af en repræsentant for byen Cottbus, hvortil man havde inviteret mig alene.

• En lokalkomité fra Cottbus modtog mig på et af byens nyeste hoteller, Hotel Lausitz,

Ravensbrück og Sachsenhausen, og om den bistand, jeg havde fået fra de lokale myndigheder, og at jeg nu som dengang påskønnede den interesse, man i DDR udviser for at vedligeholde og ære mindet om alle de mange tusinder fra hele Europa, der gik til grunde i de nazistiske lejre, og om den pietetsfølelse man udviser for at holde fredens og frihedskampens idealer højt.

Efter dette møde kom mange af byens borgere, unge som ældre, hen til mig, trykkede mig i hånden og gav udtryk for, hvor godt de havde forstået min tale. Efter den korte ceremoni kørtes der til den sovjetiske kirkegård, hvor der er rejst et monument til ære for de mange russiske soldater, der faldt i dette område, og her fandt der en højtidelig kransedlægningssted. Jeg havde den ære at nedlægge en krans fra modstandsbevægelsen ved dette mindesmærke. Mange hundrede familier, mange med små børn ved hånden, nedlagde ligeledes krans og blomsterbuketter på hver eneste grav på den smukke kirkegård. Senere lagdes der krans og buketter ved mindesmærket for de omkomne i KZ-lejrene, også her lagde jeg en krans fra modstandsbevægelsen. Et stort sovjetisk militærorkester spillede sørgemusik under hele denne højtidelige ceremoni.

• Efter denne meget smukke og gribende manifestation kom jeg tilbage til hotellet, hvor jeg igen var sammen med mine kammerater. Som en rød tråd igennem det hele gik det, at den uhyggelige krig og alle de ofre,

der er bragt for at nedkæmpe fascisme og nazisme, ikke skal have været forgæves. Vi, der overlevede, skylder vore døde kammerater, at det aldrig glemmes. Fred og venskab mellem folkene er hovedformålet, og det er mit absolutte indtryk, at man i DDR vil gøre alt og sætter alle kræfter ind på at opfylde disse mål.

Adskillige tyske tidligere fanger og modstandsfolk, der har siddet i KZ-lejrene - før og under krigen - beklæder i dag ledende poster i DDR's regering, og i de kommunale forvaltninger rundt om i landet sidder der gamle fanger, så her tolereres ingen form for nynazisme, ligegyldig under hvilken maske den optræder. Her kan man færdes trygt på gaderne om aftenen uden at blive forulempet, her findes ingen rivaliserende motorcykelbander, »læderjakker« med gamle nazisymboler, hagekorssmørerier eller væltede gravstene. Her viser man ærbødighed og respekterer dem, der satte livet til i KZ-lejrene.

Efter nogle begivenhedsrige dage og positive oplevelser i Cottbus, blev jeg kørt tilbage til mine danske og norske kammerater i Berlin, hvor de ligesom jeg havde deltaget i nogle højtideligheder, der havde haft samme formål.

Jeg kan hermed overbringe alle mine danske kammerater i modstandsbevægelsen - og i øvrigt hele det danske folk - de bedste hilsener fra borgmesteren, borgere og tidligere fanger og modstandsfolk i Cottbus.

Cai Capsersen

HAR DU FORNYET DIT ABONNEMENT?

Tidsskriftet

FREMTIDEN

kommer 4

gange om året og er Danmarks største tidsskrift for aktuel udenrigspolitik. Årsabonnement: kr. 100,- Samtlige selskabets skrifter kan bestilles gennem Deres boghandler eller direkte hos **Det udenrigspolitiske Selskabs sekretariat, Vandkunsten 8, 1467 København K.** Telefon 01 - 14 88 86.

Stormagasinet med de små priser

VI SEJLEDE

Her er en lille fortælling fra krigens tid

Jeg husker engang, vi sejlede fra New York til Halifax. Fra Halifax skulle vi i konvoj, og det var en temmelig stor konvoj, så vi havde 6 destroyere med til at holde øje med undervandsbåde.

Kursen var nord. Det var alt, hvad vi fik at vide. Det var en kold nat, da alarmen lød: »Undervandsbåde!«

Jeg delte kammer med andenkokken, som brugte briller, og dem kunne han selvfølgelig ikke finde i farten, så det tog sin tid at få den gummidragt på, som vi havde fået udleveret. Der var kun plads til en på dørken i vort lille kammer. Det var en af »Torm«s skibe, som sejlede under Panama flag. Nå, men andenkokken kom da ud, så jeg kunne få min dragt på.

• Når alarmen lød, skulle vi altid sørge for at komme til livbådene, men da jeg kom på dækket, famlede andenkokken rundt i mørket stadig uden briller, men vi kom da op til båden, og der ventede vi så på, hvad der nu ville ske. Vi kunne høre den dunkle lyd fra undervandsbomber, når de eksploderede, men til alt held kunne vor gamle båd ikke følge med i konvojen, så i den mørke nat blev vi agterudsejlet.

Vor kaptajn var ikke glad ved situationen, så han valgte at gå til Island, og vi gik til Reykjavik.

Vi er flere, der gik i land for at se byen, andenkokken og jeg fulgtes ad, og vi havde vel set på byen en times tid, da vi så en masse mennesker længere nede ad gaden. Vi var nysgerrige, så vi gik ned for at se, hvad der skete. Det viste sig, at det var vore skibskammerater, som havde fået en lille en for meget, og nu var ved at blive stoppet i salatfadet.

• Andenkokken og jeg morede os over den måde, politiet tog dem i nakke og bagdel, og så gik det tjejp med at få dem stoppet ind, men vi morede os nok for højlydt, for pludselig blev vi grebet på samme måde, og før vi vidste af det, var vi i samme båd, eller snarere samme salatfad.

Vi blev så kørt på politigården og blev indsat i celler 2 og 2 i hver. Til middagen fik vi klipfisk, men den syntes vi ik-

ke om dengang. Efter flere timer kom en betjent ind og sagde, at vi skulle i forhør. Han sagde også, at vor skibsmat var sluppet med en bøde på 100 kr. Min ven andenkokken kom først, og efter en tid kom betjenten tilbage og fortalte, at min ven var gået med til at betale bøden og var blevet kørt om bord, så nu var det min tur, og han håbede, at jeg ville være lige så fornuftig. Jeg kom så for den højtærede dommer, som fortalte mig, at de 100 kr. var for mad og ophold, men jeg kunne selvfølgelig ikke gå med til det, da jeg ikke havde bedt om hverken mad eller ophold og desuden ikke havde begået noget ulovligt, og klipfisken var ikke prisen værd.

Jeg blev skyndsomt losset tilbage i cellen igen.

Næste dag kom vor kaptajn og spurgte, hvad der var galt, og jeg fortalte ham det, og at jeg stadig ikke ville betale for den kedelige mad, men da skibet skulle sejle samme dag, gik dommeren med til 10 kr. for maden. Jeg fik besked om at gå om bord omgående., men kaptajnen havde dog et glimt i øjet.

Siden fik vi fortalt, at de tyske undervandsbåde havde forfulgt konvojen hele natten, og at mange af skibene var gået tabt.

Peter Kloster, Esberg

OM ANNONCER I VORT BLAD

Forleden dag modtog jeg fra en af de kammerater, der annoncerer i vort blad, en følgeskrivelse, der oplyste, at han også i 1980 tegnede annoncen, een for hvert kvartal. Han tilføjede de opmuntrende ord: Også for mig er bladet jo en hjertesag.

Sådan noget virker som en god opmuntring i tegning af annoncer, der bedst kan karakteriseres ved ordet: Det tørre slid.

For 1979 gælder det, at der blev tegnet for 40.000 kr. annoncer, og det er en pæn stigning i forhold til 1978.

For 1980 er der foreløbig tegnet for godt 18.000 kr.

Af og til har kammerater meldt sig til at yde en håndsækning, men med enkelte undtagelser er det blevet uden resultater. Man har vist på fornemmelser, at de kommer af sig selv, men det gør de altså ikke.

• Gennem en årrække var bladet forpagtet bort til et bladforlag, der så betalte trykning og avisporto, men da bladforlaget gik ned, forsøgte jeg ved 16 bladforlag, der plejer at forpagte tidskrifter, men de afslog alle. Der var dog een, der godt ville tegne, men han ville selv have de 75 pct., og dette afslog jeg på egen hånd, da det ville betyde, at vi skulle sætte penge til for hver enkelt annonceside.

Så gik jeg selv i gang og foretog flere hundrede henvendelser. I den første tid blev jeg støttet af Gunnar Mortensen, tidligere Stutthof. Han havde betydelige evner og lagde megen entusiasme for dagen i arbejdet, men da hans helbred svigtede, har jeg selv siden været ene om at samle trådene i dette arbejde, der er ret tidskrævende, og nok også ret upåskønnet.

• Fordelene ved annoncetegningen er, at vi kan bringe væsentlig flere sider end uden annoncer, da de tegnes uden nogen form for betaling, man bruger også ordet provision. Bladet bliver nok også mere levende, og de er desuden en hjælp og opmuntring for såvel bladet som Hjælpefonden, og for foreningernes arbejde, da bladet jo er bindeleddet til de ca. 3000 kammerater.

Prisen for en helside er 1320 kr., en halvside 715 kr., en helpalte 450 kr., mens småannoncer betales med 2,75 kr. pr. mm.

Gode tips om emner er meget velkomne her, ligesom arbejdsmateriale står til rådighed for kammerater - men det er altså gratisarbejde.

Med venlig hilsen
Johannes Fosmark, Chr. Winthers
Vej 1, 8600 Silkeborg.

MARTS

Lørdag 1.

1944: Dannebrog hejses på de første minestrygere i Royal Navy. - 45: 10 danske patrioter dømt til døden og skudt af tyskerne.

Søndag 2.

1944: Ca. 5000 mennesker har fået påbud om at flytte fra Vandel, hvor tyskerne har projekteret flyveplads på over 100 tdr. land.

Mandag 3.

1945: 5 danske patrioter dømt til døden og skudt. Fredericia helt afspærret. Enhver, der skal ind eller ud af byen, visiteres.

Tirsdag 4.

1942: Snestorme landet over. 21 gr. frost. Peblingsøens is i Kbh. 60 cm. - 1944: »Det frie Nord«s kontorchef, Gustav B. Mackesprang, dræbes ved tysk clearingmord.

Onsdag 5.

1945: SHAEF hylder i særligt kommunikation de danske sabotører. Tysk forbud mod bilkørsel i Skive kl. 19-6.

Fredag 7.

1944: Tysk forbud mod at Bornholms Socialdemokrat udkommer i 3 dage. - 1945: Englænderne og amerikanerne over Rhinen ved Remagen.

Lørdag 8.

1945: Hipo trænger ind på Det kgl. Teater og får adresseoplysninger. Flere af kunstnerne går under jorden.

Søndag 9.

1945: Bornholms Avis forbydes grundet overskrift »kom igen Soldat fra England, kom igen til Mandalay«. Fra slagteri fjerner sabotører 10.000 dåser konserver.

Mandag 10.

1944: Geodætisk Kontors bygning i Slagelse besættes. Kaptajn og løjtnant arresteres. - 1945: Japanerne afvæbner de franske væbnede styrker og politiet i fransk Indokina.

Tirsdag 11.

1944: Kroejer Marius Fiil og hans familie, Hvidsten, anholdes. Våbencentral, hjulpet faldskærmsfolk. - 1945: 10 patrioter henrettet.

Onsdag 12.

1945: I Kbh. beslaglægges Idrætshuset og mange skoler til 10.000 flygtninge. Radioudsendelserne begrænses til 4 timer daglig. 5 patrioter henrettet.

Torsdag 13.

1940: Finland kapitulerer. - 1942: Alle Norges biskopper nedlægger deres embeder. - 1945: Store sabotagebrande mod benzin- og oliebeholdninger i benzinhavnen, Nykøbing F., Næstved havn og DDPAs benzinhavn ved Kbh. Schalburgtage mod Århus Rådhus.

Fredag 14.

1943: Restaurant Ambassadeur, Odense, totalt raseret ved slagsmål mellem tyske soldater og civile gæster. 8 sårede på hospital. - 1945: 7 danske patrioter henrettet for spionage, fabriks-, skibs- og jernbanesabotage, for undervisning heri samt våbentransport.

Lørdag 15.

1939: Hitlers indtog i Prag. - 1944: I det beslaglagte Grand hotel i Hobro eksploderede i aftes en bombe. Fra i dag spærretid resten af måneden kl. 20-5. - 1945: Randers Socialdemokrat totalt ødelagt ved Schalburgtage, i Aalborg ødelægges Kilden.

Søndag 16.

1945: Klostervængets skoles 400 elever over hærværk over hele skolen, da det erfarer, at tyskerne vil beslaglægge skolen. Vagtværnet tilkaldes og trækker stavene, men mødes med stenkast. Knippelsbro og Langebro besættes af tyskerne. Hotel Landsoldaten, Fredricia ødelagt ved Schalburgtage. 7 patrioter henrettet.

Mandag 17.

1944: Aalborg Stiftstidende ødelægges ved Schalburgtage. Byens andre blade træder hjælpende til, så Stiftstidende alligevel udkommer. - 1945: Schalburgtage mod Svendborg Amtstidende. I ruinerne af Randers Teater påviser 2 lænkede fanger stort våbenlager.

Onsdag 19.

1945: I Aalborg ødelægges synagogen ved Schalburgtage.

Torsdag 20.

1944: Hos B og W strejker 1800 arbejdere, som følge af gentagne telefonbomber. - 1945: Kolding hjemmesøges af Schalburgtageødelæggelser. Mange ejendomme, forretninger og varelagre hærget. Aalborg forbereder evakuering af 50.000 mennesker. 7 patrioter henrettet.

Fredag 21.

1945: Shellhuset, Gestapos hovedkvarter, lægges i ruiner under RAF-angreb. En maskine styrter ned i den franske

A.P. Møller
I arbejde på de syv have
- under den
syvttakkede stjerne

MÆRSK

skole, hvorved 86 børn og 13 voksne omkommer. Også Ingeniørhuset og Dansk Arbejdsmandsforbunds bygning ødelægges totalt. For sent - efter angrebets begyndelse - havde tyskerne ladet blæse luftalarm.

Lørdag 22.

1945: I Kbh. voldsomt skyderi flere steder. Mange dræbte og sårede.

Søndag 23. Valgsejren i 1943.

1943: Største valgdeltagelse i landets historie, ialt 2.910.387 stemmer. De forøenede danske partier mod DNSAP og bondepartiet (tilsammen 4 pct. af stemmerne). - Undtagelsestilstand i Århus efter bombeeksplosionen nær tysk militærbarak. - 1944: Clearing-mord på Socialdemokratens Rigsdagsmedarbejder, red. Sigurd Thomsen.

Mandag 24.

1942: Danmarks gesandt i London, grev E. Reventlow, legationsråd Gustav Rasmussen, legationssekretær grev Knuth, presseattaché Aagaard, generalkonsul Rottbøll og visekonsul N. Stendrup afskediget af statens tjeneste grundet samarbejde med »Frie Danske i Storbritannien«.

Tirsdag 25.

1945: Pastor P. Bentzen, Sionskirken i Esbjerg, myrdet i sit hjem. 7 patrioter henrettet.

Onsdag 26.

1944: Tyskerne overtager »af militære grunde« Søpolitiet, da politiinspektør Møllerup i forvejen havde indstillet bådene, som følge af, at tyskerne havde villet give disse direktiver. - 1945: Overlægerne Johs. Buchholtz og Paul Fjeldborg, Vejle Amtssygehus, myrdes.

Torsdag 27.

1944: I Århus totalforbud mod alle forlystelser og færdselsforbud kl. 19-5 efter sabotagebrand på Stadions hovedbygning, som var beslaglagt. - 1945: Schalburgtage ødelægges Vendsyssel Tidende i Hjørring og Frederikshavns Avis. Langebro sprænges, hvorved 15 danske skibe, som tyskerne i går beslaglagde, indespærres.

Fredag 28.

1945: Red. Børge Schmidt, Århus Stiftstidende, myrdes i sin seng. Clearingmord.

Lørdag 29.

1945: Samtlige kommuneskoler i Vejle og Nyborg beslaglagt.

Søndag 30.

1944: Kino-Palæet i Kbh. ødelægges totalt ved Schalburgtage.

Mandag 31.

1939: Chamberlains erklæring om, at England og Frankrig vil komme Polen til hjælp, hvis det bliver angrebet.

APRIL

Tirsdag 1.

1944: Schalburgfolk overfalder folk på Østerbrogade i Kbh., skamlår politibetjent og skyder på politiet. - 1945: Stor bombesabotage mod Odense jernbanestationsanlæg.

Onsdag 2.

1944: Tyskerne finder stort oplag engelske våben i ajlebeholder på Korsbjerghave, Holmstrup. - 1945: I Kbh. skyder tysk soldat arbejder ned, efter at have spurgt om vej, men fået affærdigende svar.

Torsdag 3. Skærtorsdag

1945: Sabotageforsøg i Sønderborg mod tyske krigsskibe ved hjælp af drivende miner, der afsendes fra den modsatte side af Alssund.

Fredag 4. Langfredag

1944: Brand i svellerne på Lillebæltsbroen.

Lørdag 5.

1944: Schalburgtage mod Roklubbernes bådhus på Langelinie. 30 både ødelagt. - 1945: Sabotage mod hærens våbenarsenal på Amager Boulevard. 9 dræbt, 10 sårede.

Søndag 6. Påskedag

1941: Tyskerne ind i Jugoslavien, Grækenland. - 1944: Sabotage mod UFA-Films udlejningskontor i Kbh. - 1945: 4 patrioter henrettet, bl.a. sømanden Kim Malthe-Bruun og statsadvokatfuldmægtig grev Ludvig A. O. Reventlow.

Mandag 4. 2. påskedag

1939: Mussolinis kup i Albanien. - 1945: Clearingmord på direktør Ørum, S.E.A.S.

Tirsdag 8.

1940: Vestmagterne udlægger miner i norske farvande. - 1943: Sabotage mod flere maskinfabrikker i Kbh. - 1945: Grev Folke Bernadotte forhandler i Berlin om danske og norske koncentrationslejrfangers transport til Sverige.

Onsdag 9.

1940: Tyskerne overfalder Danmark og Norge. Kongen udsender proklamation om at vise *korrekt og venlig optræden*. I general Kaupisch's opråb hedder det: »Hæren og flåden opretholdes, det danske folks frihed agtes, og landets fremtidige uafhængighed sikres fuldt ud.« I Sønderjylland og nogle andre steder mindre kampe. Minister Henrik Kaufmann, Washington, erklærer sig for uafhængig. - Første danske udsendelse fra BBC i London. 1941: Mindehøjtideligheder. - 1942: Kronprinsesse Ingrid nedlægger blomster, hvor danske faldt i Sønderjylland. - 42 og 43: Mindehøjtideligheder. - 1945: 2 minutters stilhed for de faldne. På Rådhuspladsen i Kbh. afbrydes stilheden af hipoernes skydning på folkemængden, hvorved mange såres. I nat førtes den danske Bjergnings- og bugserflåde i sikkerhed til Sverige under ledelse af orlogskaptajn Hector Kjær.

Torsdag 10.

1940: Kongen udnævner samlingsregering. Mørklægning overalt. Hvide armbind indføres. - 1945: I nat sabotage i Esbjerg mod den tyske kommandantur. Udgangsforbud kl. 20-6. Tyskerne forbyder al trafik i Kbh.s havn undtagen for tyske skibe. Clearingmord på pastor Tage Schack.

Fredag 11.

1945: Hele Korsør Glasværks kulbeholdning på 60.000 tons beslaglagt af tyskerne.

Lørdag 12.

1940: Englænderne besætter Færøerne. - Kongen rider alene ud i byen på sin sædvanlige morgentur og hilser overalt af københavnere. - 1941: USA opretter flåde- og luftbaser på Grønland. - 1945: Roosevelt dør. Trumann præsident.

Søndag 13.

1945: Telefonkablet mellem Aalborg og Århus ødelægges af sabotører.

Tirsdag 15.

1940: Engelske luftminer i Østersøen. -

1945: Under overflyvning falder bombe i privathus i Tønder, hvorved flere mennesker dræbes og kvæstes hårdt.

Onsdag 16.

1945: Mange jernbanesabotager i Jylland. Ved Farris St. vælter 11 vogne med tyske soldater, hvoraf flere dræbes og såres.

Torsdag 17.

1944: Tysk krigsskib skyder med skarpt mod broen over til Als ved Sønderborg, fordi broen åbnes for langsomt. 1 dræbt, 5 sårede. - 1945: Engelsk luftangreb mod Gestapos hovedkvarter på Fyn, Husmandsskolen, der jævnes med jorden. Nogle danske dræbes og såres, men ukendt antal dræbte og sårede tyskere. I Norge befries biskop Berggrav af norske partisaner.

Fredag 18. Kampen ved Dybbøl 1864.

1944: Alt ligger stille i Sønderborg. Ingen skolegang, intet arbejde, forretningerne lukker. Maskingeværposter og pigtrådsspærringer i byen. Liget af den dræbte, Oscar Thuesen, fra beskydningen af broen i går føres til banegården. Byens flag på halv. Gaderne fyldt med mennesker. - 1945: Efter at tyskerne har forlangt vagtmandskab i alle skibe, aflyser Dansk Dampskibsrederiforening al rutefart.

Lørdag 19.

1944: I Sønderborg er livet atter normalt. Undersøgelse på »Dybbølposten«. - 1945: På Fyn og i Jylland standses person-trafikken totalt. Post- og varetransport indskrænkes stærkt.

Søndag 20.

1944: Schaiburgfolk forøver bombeattentat mod sporvogn i Kbh. ved Slotskroen, ca. 30 mennesker såres. - 1945: Efter clearingmord på overing. Robert

A. Christensen, B og W, nedlægges alt arbejde hos B og W. Etablissementerne Lorry og Hollænderbyen ødelægges ved Schalburgtage.

Mandag 21.

1945: Clearingmord på byretspræsident Th. Myrdahl, lrs. P. Schjørring Thyssen og dennes hustru.

Tirsdag 22.

1945: Østrigske soldater i tysk tjeneste gør mytteri. Stor skydning ved Garderkasernen og Nørrevold, hvorved 7 fredelige trafikanter dræbes, mens andre såres.

Onsdag 23.

1944: I københavnske biografteatre holder sabotører personalet op og viser ironiske lysbilleder af Hitler. Tager derpå dele af tyske film med sig. - 1945: Tyskerne udlægger sprængladninger i havnekajer i provinsen og i Frihavnen. 9 patrioter henrettet af tyskerne.

Torsdag 24.

1942: Motorskiber »Kalundborg« beskudiget af mineeksplosion. - 1944: Alle Storkøbenhavns biografteatre skal lukke. Student Niels Stenderup myrdes af tyskerne efter personlig ordre fra Dr. Best. - 1945: Generalstrejke i Fredericia efter meddelelsen i går om henrettelsen af 9 patrioter.

Fredag 25.

1944: Filmselskabernes kontorbygning på Vestre Boulevard i Kbh. ødelægges totalt ved Schalburgtage.

Lørdag 26.

1942: Den tyske Rigsdag overdrager Hitler enevældig og uindskrænket magt. - 1944: »JOHN«, matematiklærer Svend Otto Nielsen, henrettes af tyskerne.

Søndag 27.

1939: England indfører tvungen værnepligt. - 1945: Fosforbombe i Bispebjerg bio, hvor tysk film vises.

Mandag 28.

1939: Hitler opsiger flådetraktaten med England og ikke-angrebspagten med Polen. - 1944: Schalburgtage mod Korsør Glasværk. - 1945: Betingelsesløst kapitulatstilbud fra Himmler til England og USA, som begge afviser.

Tirsdag 29.

1945: Under Stig Lommers revy i Rialto-teatret ankommer frihedskæmpere, holder tale og viser filmen om de allieredes indtog i Paris. Tidligere Danmarks-mester i letvægtsboksning, Donald Knudsen, skydes ned af 3 hipoer, der har mishandlet en hund, hvilket han bebrejdede dem. Mussolini henrettes.

Onsdag 30.

1944: Danmark nr. 1 i Europa m.h.t. sabotagehandlinger. - 1945: De sidste danske og norske koncentrationslejr-fanger ført over Danmark til Sverige. Dog var der endnu 100 danskere og 300 nordmænd i Stutthof. Grev Folke Bernadotte oplyser, at 8000 danskere og nordmænd er overført. Stigende aktivitet i den danske undergrundhær.

Eigild Groot

Vognmand

Gl. Skanderborgvej 24

8900 Randers

Telefon 06-42 48 36

Simonsen & Weels Eftf. AS

ROSKILDEVEJ 14 . 2620 ALBERTSLUND

TELEFON (02) *64 81 11

VESTERGADE 5 . 8000 ÅRHUS C . TELEFON (06) *12 09 11

S&W

Runde dage

Erna Jørgensen, Lemvigvej 67, 9720 Aalborg Øst, 75 år 15. februar.

W. Holst, Joh. Kellersvej 57, 2., 2450 Kbh. SV, 60 år 16. februar.

Bjørn V. Nielsen, Kokkedal Stationsvej 41, 2980 Kokkedal (De hvide Busser) 70 år 16. februar (forf. af »En dråbe af et hav«).

Preben Boye, Straussvej 48, Frejlev, 9200 Aalborg SV, 65 år 18. februar (Alt Garge, Misburg og Stöcken).

J. T. Selch, Skovbrynet 6, 4800 Nykøbing F (Buchenwald) 70 år 18. februar.

Rich. Weiss, Fyensgade 46, 9000 Aalborg, 75 år 20. februar

Elna Nielsen, V. Fjordvej 52, 9000 Aalborg, 50 år 22. februar.

Aa. E. Michaelsen, Bellmannsg. 11, 3., 2100 Kbh. Ø (Buchenwald) 70 år 23. februar.

Niels Jan Højbye, Th. Nienseng. 29 G, 7400 Herning (Buchenwald) 60 år 23. februar.

Viduar Jørgensen, Have 86, Røde Mellemvej 94 C, 2300 Kbh. S (Stutthof 25.682) 65 år 23. februar.

Peter Johl Hansen, Svendsg., 9000 Aalborg, 60 år 25. februar.

K. M. Katznelzon, Spurvegården 30, 2650 Hvidovre (Sachsenhausen-Theresienstadt) 65 år 25. februar.

Mogens Verner Jensen, Merløsevej 3, 2700 Brh. (Buchenwald) 60 år 26. februar.

Knud Oxenbøll Nielsen, Garvergårdsvej 40, 4200 Slagelse (Buchenwald) 60 år 28. februar.

Karla Korte Hansen, Holte, 80 år 28. februar.

Jens P. Nielsen, V. Fjordvej 54, 9000 Aalborg, 60 år 1. marts.

Klara Sørensen, Hjallesøvej 32 C, 5260 Odense S (Ravensbrück 2506) 65 år 2. marts.

Chr. Juul Andersen, Vigerslevvej 136, 2500 Valby (Buchenwald) 65 år 2. marts.

Finn Thomsen, Tranegårdsvej 62, 2900 Hellerup (Dachau 141.778) 60 år 3. marts.

Halvor Bech, Stejlbergvej 6, 6000 Kolding (Sachsenhausen 74.338) 75 år 8. marts.

Preben Hansen, »Holberg Radio«, 50 år 9. marts.

Børge Poulsen, Snekkersten, 60 år 11. marts.

H. S. Mejrup, Camilla Niensens Vej 16, 2., 2000 F (Buchenwald) 80 år 16. marts.

Orla Rasch, København N, 50 år 18. marts (søn af revisor Axel Rasch, Randers, der døde i Nordhausen 2. marts 1945).

Ole Kragh Nielsen, Vadum Kirkevej 11, 9430 Vadum (Buchenwald 309.009) 65 år 20. marts.

Poul Andreasen, Hjørdemål Klitvej 4, 7741 Frøstrup (Neuengamme) 60 år 21. marts.

Carl C. Rasmussen, Kæmpevej 4, 3600 Frederikssund (Buchenwald) 70 år 21. marts.

Egon Gissel Rasmussen, Hyrdevangen 28, 2700 Brh. (Stutthof) 65 år 22. marts. (Best.medl. i Stutthofforeningen).

Edith Thompson, Vesterbro 91, 9000 Aalborg, 50 år 24. marts.

Ole J. Nielsen, Vesterg., 4793 Bogø By (Buchenwald) 70 år 24. marts.

Børge Hansen, Oscar Bruunsvej 9, 2., 2000 F (Buchenwald) 60 år 26. marts.

Åge Tranholm, Sjællandsgade 85, 9000 Aalborg, 60 år 26. marts.

Johs. Tander, Wesselsg. 10, 2., 2200 Kbh. N (Buchenwald) 65 år 27. marts.

Johs. Edv. Pedersen, Kildegårdsvej 71, 2900 Hellerup (Buchenwald) 60 år 29. marts.

Junus Pedersen, Sct. Pedersvej 2, 2., 2900 Hellerup (Buchenwald) 60 år 29. marts.

Asger Pedersen, Morsøg. 4, 9000 Aalborg, 65 år 30. marts.

Knud Jespersen, Bjerregårdsvej 13, 5000 Odense (Sachsenhausen 74.333) 60 år 31. marts.

Arnold Hansen, Buen 23, 3700 Rønne (Buchenwald) 60 år 1. april.

Erik Lagergreen, Svaneke, 75 år 2. april.

Niels Klitgård, (Stutthof 25.698) Skansen 2A, 9400 Nr. Sundby, 65 år 4. april.

Clara Andreassen, Uldalsvej 20, 9400 Nr. Sundby, 75 år 4. april.

Gunnar Emil Nielsen, Folemarksvej 6, 2600 Glostrup (Buchenwald) 60 år 5. april.

K. O. Møller, Rønne Allé 21, 2791 Dragør (Buchenwald) 65 år 10. april.

Viggo Hedegård Jensen, Slotsvænget 16, 3400 Hillerød (Dachau 142.597) 70 år 11. april.

Axel Nielsen, Enebærvej 12, 4700 Næstved (Buchenwald) 70 år 12. april.

Kai Wive, Bredg. 1, 8740 Brædstrup (Hann.-Stöcken 54.569) 65 år 9. april.

Poul Kristensen, Strandbovænget 7, 2680 Solrød Str. (Neuengamme 67.396) 70 år 9. april.

N. V. Soltoft, Sønderjyllands Allé 7, 1., 2000 F (Buchenwald) 85 år 12. april (Æresmedl. i Buchenwaldklubben.)

Erik Rødkær, Syrenvej 13, 6000 Kolding (Buchenwald) 65 år

Etta L. Pedersen, Østerg. 19, 9560 Hadsund, 60 år 16. april.

Søren Lundby Christensen, Blomstervænget 4, 9491 Pandrup, 60 år 17. april.

Erling Arnberg Møller, Platanvej 3, Ore, 4850 Stubbekøbing (Buchenwald) 60 år 18. april.

E. Skjoldager Erichsen, H. Hennikesvej 6, 9000 Aalborg (Stutthof 25.708) 70 år 18. april.

O. Ditlev Dahl Christensen, Nakskovvej 19, 2., 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 19. april.

Forsinkede hilsener til:

Henning Søren Nielsen, Sofienhøj 11, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 70 år 31. januar.

Asta Sandager, 2720 Vanløse, 70 år 12. januar.

Kn. Plougsø, Christianiag. 22, 2100 Kbh. Ø (Neuengamme) 65 år 19. januar.

H. C. Damgaard, Skolevænget 24, Nybøl, 6400 Sønderborg (Neuengamme) 70 år 26. januar.

Og til **Nikolaj Frandsen**, Bjørnøg. 3, 9000 Aalborg, der fyldte 70 år den 31. januar (datoen var faldet ud i listen i sidste nummer).

Og en rettelser: I decembernummeret stod, at **Alfred Senn** var første formand for gruppen. Det var forkert, idet oplysningen drejede sig om **Axel G. Nielsen**, Horsens, der var nævnt lige oven over, og han var den første formand for Hannover-Stöcken-gruppen. Undskyld!

ÅBENT HUS

Viduar Jørgensen, Røde Mellemevej 94 C nr. 86, 2300 København S (Stutthof).

65 år den 23. februar 1980.

ÅBENT HUS kl. 11-15.

VELKOMMEN PÅ ADRESSEN

Hilsen Kitty Jørgensen

TRE 35-ÅRS DAGE

Poul Hans Bentzen

Sognepræst Poul Bentzen, Esbjerg, var født i København 1890. Han var tilknyttet Indre Mission og stærkt nationalt indstillet. Dette kom ofte til udtryk i hans prædikener, således i hans hyldest ved begravelsen af en dræbt sabotør, Børge Puggaard Thomsen. Denne tale var utvivlsomt medvirkende til, at pastor Poul Bentzen blev udvalgt som offer for et gengældelsesdrab, efter at en stikker, der var blevet såret af Børge Puggaard Thomsen, var død. Efter en konference med lederen af Gestapo i Esbjerg, tog to af »Petergruppen«s medlemmer ud til Poul Bentzens bopæl.

De to mordere slog en rude ind i entredøren, lukkede døren op og gik direkte ind i soveværelset, hvor de affyrede en salve mod pastor Bentzen, der lå i sin seng og sov.

Mordet fandt sted den 25. marts 1945 i Esbjerg. Det vakte enorm opsigt og harme, vel nok meget, fordi han var byens præst og fremfor alt fiskernes. Der var da også et kæmpestort følge ved begravelsen.

Kim Malthe-Bruun

var født 8. 7. 1923 i Canada. Han var tilknyttet Studenternes Efterretnings-tjeneste. Kim Malthe-Bruuns farfar var pastor Julius Friis-Hansen, og hans morfar kommandørkaptajn M. E. Malthe-Bruun.

Kom i 1932 til Danmark med moderen efter forældrenes skilsmisse. Skolegang på Stenhus Kostskole. I 1940 tog han realeksamen og kom herefter på Lauritzens Søfartsskole i Svendborg. Gik til søs i foråret 1941. Da han kom hjem, fortsatte han sin skoleuddannelse på Ahms Kursus og tog i 1943 studentereksamen på et år. Sejlede derefter et

års tid på de skandinaviske lande og Tyskland, men gik i september 1944 atter i land for at gå ind i modstandsbevægelsen.

I modstandsbevægelsen virkede han i Jørgen Winthers gruppe, der var tilknyttet Peter Fyhns transportorganisation. Foruden at deltage i transportarbejdet på Øresund havde Malthe-Bruun kontakt med faldskærmsfolkene. Radiotelegrafisten Tage Fischer Holst havde således en sender installeret i Malthe-Bruuns hjem i Hellerup. I efteråret 1944 forsøgte »S.E.-transport« at sikre sig fem toldbåde, der lå i Vordingborg Havn, med henblik på udnyttelse til transportarbejde. Det lykkedes imidlertid kun at få en af dem, »Ørnen«, til at starte. Denne båd førtes til Sverige af Kim Malthe-Bruun og Knud Rasmussen. Kim Malthe-Bruun vendte kort tid efter tilbage til landet om bord på en fiskekutter. Den 19. 2. 1944 ankom Kim Malthe-Bruun til et møde i en lejlighed i Classensgade. Indehaveren var taget om natten og Gestapo ventede i lejligheden. Kim Malthe-Bruun blev indsat i Vestre Fængsel og derfra overført til Frøslevlejren. I marts 1945 førtes han imidlertid sammen med Jørgen Winther, der ligeledes var blevet arresteret, tilbage til København, idet der var fundet nyt bevismateriale imod dem. Den 4. 4. 1945 blev de stillet for en krigsret, og den 6. 4. 1945 henrettet i Ryvangen.

Bogen om Kim er et uddrag af dagbog og breve, udgivet af moderen Vibeke Malthe-Bruun. Bogen er oversat til 7 sprog.

Peter Tage Schack

Sognepræst Tage Schack var født i Gudum i 1892 som søn af Albert Schack.

Tage Schack var ansat som sognepræst ved Simon Peters Kirke i København, sekretær i Danmarks kristelige Studenterforbund og den fremtrædende repræsentant for Tidehvervsbevægelsen. Betydelig essayist og omstridt deltager i den kirkelige debat.

Sparekassen Sydjylland

Ved en begravelse for en likvideret stikker den 9. april 1945 nægtede han at anvende det manuskript, der blev ham påtvunget, og udtalte i begravelsestalen, at den afdøde havde syndet imod Gud og mennesker. Dræbt den følgende dag af medlemmer af Hipokorpsset på Amager Landevej ved Italiensvej.

(De tre korte biografier er i alt væsentligt hentet fra Ib Damgaard Petersens bog: Faldne i Danmarks frihedskamp 1940-45).

LÆSERBREV

HVORDAN MED ENKERNE?

Er enkerne glemt af kammeraterne? Aner I, hvilket behov vi har for kontakt med andre mennesker engang imellem. Vi vil ikke være martyrer, og vi forlanger ikke, at kammeraterne skal sidde og holde os i hånden hele tiden. Men en telefonsamtale, et brev eller brevkort med en hilsen, måske endog et lille besøg i ny og næ kan ikke koste meget.

Vi vidste jo, at vore mænd var mærket af det, de havde været med i, af tiden i fængslerne og lejrene, men vi forstod ligesom ikke altid, hvor slemt det egentlig havde været. For de syntes jo stadig aktive, kunne ikke få nok af livet, var som regel stadig nysgerrige og glade. Sjældent beklagede de sig - de havde jo set så mange syge og dø under forfærdelige forhold.

Efter deres død kommer nu reaktionen hos os, behovet for at høre noget, for at tale med en af Jer, en af hans kammerater, et medmenneske. I må ikke svigte os.

E.B.

KOLLEGIERNE

Ved julefesten på 4. Maj Kollegiet i Aalborg modtog Claus Nickelsen, Silkeborg, elev på AUC, Leo Nielsens mindegave, og Vidar Pedersen, Lillestrøm, Norge, elev på Aalborg Studenterkursus, fik kaptajn J. G. Berghs Mindelegat, oprettet af Ranum-Konventet og Kgl. Dansk Aeroklub.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Repræsentantskabsmøde

Sammenslutningen holder sit årlige repræsentantskabsmøde søndag den 24. februar. Man samles i Parolesalen i Nyropsgade med dagsorden ifølge vedtægterne.

Fangestævne 3. - 4. maj

Gode kammerater!

Jeg kan nu meddele jer, at Sammenslutningens bestyrelse har besluttet at markere 35-års dagen for krigens afslutning med afholdelse af et fangestævne den 3. og 4. maj 1980 i København.

Det foreløbige program er: Lørdag den 3. maj kammeratskabsaften med en bid brød og en øl.

Søndag den 4. maj. Mindelunden kl. 16.30 til ca. kl. 18. Derefter er vi indbudt til Københavns Rådhus.

Her bliver vi modtaget af overborgmester Egon Weidekamp. Derefter festtale og optræden af kendte kunstnere.

Ca. kl. 20.00 går vi op i festsalen, hvor Københavns Kommune er vært.

• Vi er vel vidende om, at der forskellige steder i landet afholdes mindefester de samme dage, men det er der ikke noget at gøre ved, for mindefester skal jo holdes på disse datoer, og vi lægger selvfølgelig ikke pres på nogen for at de skal aflyse, tværtimod. Vi ser gerne, at der bliver afholdt mindefester over hele landet, men de kammerater, der har lyst til at komme til København, er selvfølgelig velkomne.

Det ligger altså fast, at der vil blive afholdt fangestævne den 3. og 4. maj 1980.

Et udførligt program vil snarest foreligge.

Med kammeratlig hilsen
P.B.V.

Oskar Verner

Fra Fangesammenslutningens bestyrelsesmøde i november:

Formanden, Oskar Verner, berettede om et møde med Roskilde kommunes socialudvalg i forbindelse med bl.a. nogle problemer om visiteringen til Bernadotttegården. Mødet havde haft et tilfredsstillende forløb.

Der blev ligeledes aflagt beretning fra det foreløbige arrangementsudvalg, der nu er udvidet med Ehgon Nielsen, Sachsenhausenforeningen. Der fremlagdes en foreløbig plan for det påtænkte stævne i København på 35-års dagen for befrielsen i maj 1980. Programskitsen blev drøftet og godkendt.

Axel Lauritzen gav kort referat fra Gestapofangerens landsmøde. Max Gritzmann omtalte Theresienstadtforeningens Chanuka-fest og oplyste, at foreningen arrangerer mindehøjtidelighed den 19. april på Mosaik Vestre Kirkegård, hvorefter der er modtagelse på Københavns Rådhus. Heinr. Davidsen omtalte en udmærket radioudsendelse af Per Ulrich om Hørsørdlejren 1941-43.

Frøde Toft oplyste, at Stutthofforeningen agter at sende et par repræsentanter til Polen for at gennemgå de arkivmaterialer, der er samlet i museet i selve lejren og arkivet i Gdansk.

Efter det egentlige bestyrelsesmøde var der en sammenkomst med Fangesammenslutningens repræsentanter i bestyrelsen for Bernadotttegården i Roskilde. Disse repræsentanter er Jakob Jensen, Neuengamme, der er formand for plejehjemets bestyrelse, Erik Beermann, Dachau, Cai Caspersen, Gestapofangerne og kontorchef Børge Rønlev, sikringsstyrelsen.

Fra bestyrelsesmødet i januar:

Formanden gav referat af det seneste møde i det fælles forhandlingsudvalg om erstatningsloven. Der er enighed om de forslag, der skal fremsættes, og der er aftalt et møde med socialminister Ritt Bjerregaard.

Der forelå anmodning fra Gestapofangerne på Sjælland om optagelse i Fangesammenslutningen som selvstændig forening. Anmodningen blev drøftet og vil blive forelagt repræsentantskabet den 24. februar.

Arrangementet den 3. og 4. maj i København i forbindelse med 35-året for befrielsen drøftedes og enkeltheder i programmet blev gennemgået.

Også nogle spørgsmål i forbindelse med repræsentantskabsmødet blev drøftet. Fra Sachsenhausenforeningen oplystes, at der i dagene 18.-23. april vil blive arrangeret besøg i Sachsenhausen.

I forbindelse med omtale af julehøjtideligheden i Ryvangen vedtoges det på næste møde at gennemgå og drøfte fordelingen og answeret for de forskellige mindehøjtideligheder.

Neuengammeforeningen har stor nytårsfest i januar.

Buchenwaldklubben har generalforsamling i januar og en medlemsaften i marts.

Poul Nielsen oplyste, at der foreløbig er gentegnet godt 1200 abonnemeter på bladet og nyttegnet 80 nye abonnemeter. Det svarer til tallene på samme tid sidste år, men vi skal gerne have gentegnet endnu ca. 1000 abonnemeter for at holde stillingen, og vi ser også gerne flere nye abonnenter.

-t

BUCHENWALD

Buchenwaldklubben i København afholder medlemsaften - med damer - onsdag den 5. marts kl. 19.30 i mødelokalet, politistation 1, Nyropsgade. Forstander Torben Nielsen, Bernadottøgården i Roskilde, kommer til stede og holder foredrag om og viser film fra Bernadottøgården.

Med venlig hilsen Bestyrelsen

Shalom - velkommen til JERUSALEM KIBBUTZ TEL AVIV EILAT NATHANYA

Alle oplysninger: Deres
autoriserede rejsebureau eller

Den Israelske Stats Turistbureau

Vesterbrogade 6D - 1620 Kbh. V

Tlf. (01) 12 96 80 - (01) 11 96 79

gerne for at få flest muligt af medlemmerne registreret i forhold til erstatningsloven.

Axel Lauritzen redegjorde for det forestående jule-arrangement i Ryvangen.

Frode Toft redegjorde for muligheden for rekreationstilskud fra Sygekassernes Fond.

Tonny Johansen omtalte vedtægtsudvalgets besværligheder, der dog ikke må hindre arbejdets videreførelse. Det er ikke nok, der er sket i Frøslev, så vi må stadig være opmærksomme på sagen. Vore stævner må gøres billigere og indskrænkes til lørdag-søndag.

Jönsson, Aalborg, sagde, at vil man holde stævne i en stor by, så bliver alting lidt dyrere.

Frits Lybek, Aalborg: Vi er blevet ældre og svagere, både fysisk og økonomisk. Stævner på en højskole eller en hjemmевærnsgård er en mulighed, og privat indkvartering en anden. Vi må reagere meget blødt overfor sjællænderne af hensyn til fremtidigt samarbejde.

Chr. Karstensen, Sønderjylland, sagde, at man må lade lokale folk ordne det praktiske vedrørende stævnerne.

Beretningen godkendtes enstemmigt.

Så aflagde kassereren, Else Bentzen, Randers, regnskabet, der godkendtes uden bemærkninger.

Formanden tilsluttede sig forslaget om at udskyde punktet om vedtægtsændringer.

Tonny Johansen: De særlige forhold tvinger os til en udsættelse. Vi håber, sjællænderne vender tilbage. For vi ved, vi bliver færre og svagere, og der er ikke noget at slå om. Men vedtægterne trænger til ændringer og forkortelser. Foreningerne er ved at blive passive, og vi hører for lidt til Sammenslutningen.

- Per Madsen, Århus, berettede om virksomheden på Bernadottøgården i Hadsund, der nu fungerer fint. Kritiserede Sammenslutningens holdning.

Tonny Johansen tilsluttede sig denne kritik.

Frode Toft fandt kritikken grundløs eller i hvert fald overdreven. Ingen i Sammenslutningens ledelse kritiserer eller ønsker at blande sig i forholdene i Hadsund. Det er vort absolutte indtryk, at plejehjemmet fungerer tilfredsstillende. Ønsker bestyrelsen i Hadsund et formelt samarbejde med Sammenslutningen, så er det i orden, men det kræver

GESTAPOFANGERNE

ÅRSMØDET

Landsforeningen Gestapofangerne holdt i november ordinært årsmøde i Ebeltoft. Forud for mødet samledes deltagerne til en hyggelig og solid frokost på »Den skæve Kro« - et af de mange hyggelige steder i den gamle og smukke by.

Mødets forløb

Mødet åbnedes af landsformanden, Ove Lembecke, Randers, med mindeord for årets døde kammerater. Til dirigent valgtes Ove Laursen, Sjælland, og til protokolfører Frode Toft, København. Protokollen fra årsmødet i Frøslev blev godkendt.

Ove Lembecke indledte beretningen med meddelelse fra Sjællandsafdelingen om, at den havde udmeldt sig af landsforeningen for at danne en selvstændig forening af gestapofanger på Sjælland. Det er en kedelig udvikling, og sagen må drøftes nærmere.

Landssekretæren Axel Lauritzen henstillede, at man derfor udskød punktet i dagsordenen vedrørende vedtægtsændringer. Han håbede en senere drøftelse kunne klare problemerne, så Sjællandsafdelingen vendte tilbage, og den skal selvsagt deltage i udformningen af vedtægterne.

Frode Toft var enig i, at det er en trist udvikling, men pegede på, at man ofte før havde understreget afdelingens suverænitæt. Vi kan ikke her tage stilling til de formelle problemer om udmeldelsen.

Thorkel Nielsen, Århus: Landsforeningen kan ikke direkte gøre noget, men den ny landsledelse må overveje en drøftelse med sjællænderne.

Tonny Johansen, Århus: Enig i ikke at tilspide sagen. Vi må beklage det skete, men der må forhandles.

Det vedtoges, at den nye landsledelse retter en venskabelig opfordring til Sjællandsafdelingen om en drøftelse.

Formanden kunne herefter fortsætte beretningen. Det nedsatte vedtægtsudvalg havde været fulgt af uheld, og to berammede møder måtte aflyses. Sidste år drøftedes Frøslevlejrens tilstand, og der vedtoges en henvendelse til myndighederne med krav om restaurering af dele af lejren. Man er nu i gang med at istandsætte to barakker. Der blev rettet en tak til landssekretæren for det store arbejde med julehøjtideligheden i Ryvangen og 9. april-højtideligheden på Københavns Rådhus.

Det planlagte stævne i Aalborg måtte aflyses på grund af for ringe tilmelding. Men afdelingen i Aalborg skal have tak for deres besvær. Der er udsendt materiale til afdelin-

Dansk Handelsblad

De frie købmands
ugentlige fagblad
Fenrisvej 11 - 8230 Aabyhøj

en ændring af vedtægterne i Hadsund. Bebudede i øvrigt en snarlig reportage i bladet om Bernadotttegården i Hadsund.

Axel Lauritzen bekræftede denne fremstilling. Ingen i Sammenslutningen anfægter det arbejde, der udføres deroppe.

I forbindelse med spørgsmålet om vedtægten i Hadsund oplystes det, at bestyrelsen supplerer sig selv, og denne fremgangsmåde kritiseredes af Chr. Karstensen.

Da tiden var fremrykket, måtte debatten afsluttes. Det besluttedes, at landsledelsen overvejer at holde et møde om sagen, idet man foreløbig vil se på den nu gældende vedtægt for Hadsund.

Valgene

Formanden var på valg og var villig til genvalg. Ingen af de øvrige foreslåede ønskede at modtage valg, og Ove Lembcke blev genvalgt.

Den midlertidige næstformand Erik Beermann var på grund af sygdom ikke til stede og ønskede ikke genvalg. I stedet valgtes Axel Lauritzen.

Til kasserer genvalgte Else Bentzen.

Som nyt medlem af landsledelsen valgtes Frits Lybek, der blev udpeget til landssekretær.

Per Madsen genvalgte til revisor, og i stedet for Wennike, der ikke ønskede genvalg, valgtes Wohlert, Århus.

Og så kunne Ove Lembcke slutte mødet med en tak for genvalget. Takkede ligeledes for, at man under de foreliggende omstændigheder havde kunnet gennemføre meningsudvekslingen under urbane og kammeratlige former.

-t

JULEAFTEN I RYVANGEN

Landsforeningen Gestapofangerne holdt juleaften den sædvanlige højtidelighed i Mindelunden i Ryvangen. I det gode vejr var mange mennesker mødt op for at deltage i den smukke tradition.

Efter at frivillige fra flotille 363 i Hjemmeværnet havde tændt lys på gravene, lagde spejdere fra Lyngby-Furesø division af Det danske Spejderkorps blomster på gravene.

Så bød landsforeningens næstformand Axel Lauritzen velkommen og sagde bl.a.: - Vi er her for at mindes de kammerater, der ligger her. De følte, at de ikke havde ret til at være passive. Samtidig mindes vi dem, der er begravet langt herfra eller som aldrig blev begravet. Vi sender hilsen til de af vore kammerater, der på grund af afstanden eller fordi de er for syge ikke kan komme her. Og vi sender hilsen til vore døde kammeraters pårørende.

Så sang Studentersangerne »Alle træer står så stille«, og sjældent har vel Mindelundens træer stået så smukt og stille som denne klare juleaften.

Julealen

Derefter talte vicegeneralsekretær H. Reetz Funder og sagde bl.a.:

- Du hører fugle flyve gennem natten, du hører regnen falde og du ved, at rundt omkring i verden spirer blomster af våde graves mørke ensomhed.

NÅR VI samles her juleaften, er det godt med Halfdan Rasmussens ord at blive mindet om, at selv på dette sted gror ikke blot erindring om vold og død, men også krav om, at vi ikke mødes for at nære sorgen eller genoplive hadet.

Nej, vi skal værne og styrke de blomster, der spirer. De kæmpede og faldt for frihed og menneskelighed i en mørk og ond tid.

Man vil måske spørge, hvor længe vil I genoplive den historie? Kan I ikke blive trætte af at tale om den indsats, målt med så mange andre, kun var en dråbe i havet? Desværre har kun få forståelse for, at det slet ikke er fortid. Det er en grusom nutid, der gør det nødvendigt at minde om det, der skete også for mere end en menneskealder siden.

Hvad der dengang kaldtes den største forbrydelse i historien, blegner mod det, vi er vidner til i dag. Jo, der er grund til at minde hinanden om, at det, vi engang kunne anklage en europæisk nation for, og som vi prøvede at bekæmpe, det ophørte ikke i 1945, der vel blev vor fred, men ikke verdens fred.

I DAG er det ikke een nation, der står under anklage. I dag er det hele verden, der i umenneskelighed overgår sig selv. Vi er så tilbøjelige til at finde skyldige, så langt borte fra os selv som muligt. Fanatikere, diktatoriske ledere, jamen, det er da ikke os. Nej, men vi bærer et medansvar. Holocaust - det var dengang, det var de andre. Vi kunne da ikke tænke os at forfølge, eller som den mere »civiliserede« forfølgelse hedder, diskriminere - eller kunne vi?

...af våde grave spirer blomster...

I 1945, da Dansk Røde Kors som det første Røde Kors-selskab fra et besat land, begyndte hjælpearbejde i Tyskland, rejstes en storm af kritik. Men den danske modstandsbevægelse standsede kritikken ved fuldt og helt at støtte hjælpeaktionen. Frihedskæmperne forstod budskabet fra Ryvangen. Vi, der modtog budskabet, har et ansvar for at bringe det videre til nye generationer.

Vi går hjem nu for at fejre jul, en jul, millioner må holde i fængsler, flygtningelejre, ja endog på torturbænken. Lad os fejre jul i taknemmelighed over det, der er os beskåret. Lad os i vor julestue plante blomsterne, der spirer her, værne dem og få dem til at vokse og sprede sig, til de har fortrængt al nød og uret i vor martrede verden.

• Efter denne gribende tale sang Studentersangerne »Guds fred med vore døde«, og der nedlagdes krans. Ved monumentet blev kransen langt af Ib Lærche, ved mindemuren af Inger Kaasbøl, i KZ-lunden af Bjarke Gre-

vy og ved henrettelsespladsen af Henrik Mortensen.

Så læste en spejder pige »Fader vor«, hvorefter Axel Lauritzen takkede dem, der passer Mindelunden til daglig og alle dem, der hjælper ved højtideligheden. Studentersangerne, spejderne og de frivillige korps. »En særlig tak til Reetz Funder for talen og din personlige indsats i Røde Kors. En KZ-kammerat skrev i decembernummeret af vort fangeblad om, hvad det ville sige at få en Røde Kors-pakke i en KZ-lejr og sluttede med at sige: Det glemmer jeg aldrig.«

Og så sang Studentersangerne for til »Altid frejdig«, hvorefter Mindelunden langsomt tømtes. Men lysene strålede længe i den stille aften på gravene og langs mindemuren.

-t

ÅRHUS

Generalforsamling

Foreningen afholdt den årlige generalforsamling den 3. nov. 1979 med god tilslutning som sædvanlig. Til dirigent valgtes Alfred Berthelsen, der med sikker hånd ledede mødet.

Fra formandens - Tonny Johansens - fyldige årsberetning kan nævnes, at foreningen foruden de årligt tilbagevendende aktiviteter har indledt samarbejde med »Allierede Danske Våbenfæller« for at medvirke til, at mindelunden med henrettelsespladsen på Skæring Hede bliver tilgodeset på betryggende måde, når der skal bygges en marina i nærheden. Feriestederne på Kegnæs, Anholt og Nors blev omtalt, og medlemmerne opfordredes til i højere grad at gøre brug af disse også i vinterhalvåret.

Mærkatet, som netop er fremstillet, skal ses som en fortsættelse af modstandskampen, idet hele overskuddet skal anvendes til oplysende virksomhed om, hvad nazismen var og fortsat er.

• I foreningens regi er der i årets løb ført en række sociale sager af Otto Laugesen. Det har drejet sig om såvel nye sager som genopdagelse af sager for forhøjelse af beregningsgrundlaget og invaliditetsprocenten. I 17 sager er opnået positivt resultat, og der er til stadighed sager, der venter på afgørelse.

Alfred Berthelsen, der er formand for De Erhvervshæmmede, Århus, gav en redegørelse for lovudvalgets arbejde - herunder forhøjelsen af hædersgaven. For lovudvalgets virke anså han beregningsgrundlaget samt enkerens vilkår for at være det mest påtrængende i øjeblikket.

Der blev af forsamlingen rettet en tak til De Erhvervshæmmede i Århus for godt samarbejde igennem alle årene med ønske om, at det må fortsætte, navnlig når vi snart skal til at fejre 35 året for 5. maj.

Til bestyrelsen genvalgte formand Tonny Johansen og sekretær Per Madсен. Nyvalgt bestyrelsesmedlem Hans Bartram og som suppleant Bjarne Christensen. Til revisorer valgtes Leo Kærø og Erna Pedersen.

P.M.

HANNOVER-STÖCKEN

Ordinær generalforsamling holdes i Horsens i sidste halvdel af april. Dagsorden, samt oplysning om tid og sted, vil i god tid blive tilsendt gruppens medlemmer.

Bestyrelsen

NEUENGAMME

NYTÅRSFEST

Neuengamme-foreningen holdt en vellykket nytårsfest fredag den 25. januar i Parolesalen i Nyropsgade. Nytårstalen blev holdt af foreningens næstformand Jørgen Lind. Han havde bygget den op som et aktuelt causeri.

SACHSENHAUSEN

MARTIN NIEMÖLLER SOM GÆST

Den internationale Sachsenhausen-komité har afholdt sekretariatsmøde i Wiesbaden i dagene 10.-14. december 79. Der var repræsentanter til stede fra 18 lande. Samtlige deltagere var byens gæster, og vi blev overordentlig vel modtaget, og ved afrejsen fik hver deltager en meget fin gave.

Sekretariatsmødet forløb godt. Udtalelserne fra det store fredsmøde i Rom fik enstemmig tilslutning, og man gjorde endnu en gang den vesttyske regering opmærksom på de uheldige følger af, at Berufsverbot fortsat eksisterer og forlanger det ophævet.

Vi havde en meget dejlig oplevelse dernede. Det lykkedes os ved hjælp af overborgmesteren og andre fremtrædende kammerater at få et møde med den noksom bekendte pastor Martin Niemöller (han er æresborger i Wies-

baden og han har siddet 8 år i fængsler og KZ-lejre under nazitiden).

Trods det, at han er fyldt 88 år, var han nogenlunde frisk, og han kunne klare en diskussion på ca. 20 minutter. Det var en dejlig oplevelse.

Den 20. april er det 35 år siden, at Sachsenhausen-lejren blev befriet af Den røde Armé, og derfor holdes der i Berlin et stort møde med mindehøjtidelighed i Sachsenhausen og overalt i DDR ved de forskellige mindesmærker. Der ventes deltagere fra hele Europa.

Mødet finder sted fra den 18. til den 23. april.

Landsforeningen af Sachsenhausen-fanger i Danmark arrangerer fællesrejse derned, og kammerater fra andre kz-lejre og deres børn er velkomne til at deltage.

Med venlig hilsen
Oskar Verner

STUTTHOF

Bestyrelsen planlægger en festlig sammenkomst i marts måned i anledning af 35-året for befrielsen. Vi vil indbyde vore afdøde kammeraters enker, men mangler en del adresser. De, der har forbindelse med en eller flere af enkerne, bedes sende deres adresse til Ingemann Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre, tlf. (01) 75 97 13.

ERHVERVSHÆMMEDE

Til tidligere modstandsfolk, sømand i allieret tjeneste og KZ-fanger

Nu snart 35 år efter krigens afslutning findes der en befolkningsgruppe, der stadig lider af følgerne af ophold i tyske kz-lejre, ligesom de, der har deltaget i fysisk og psykisk belastende modstandsarbejde i Danmark og søfart i allieret tjeneste.

I den anledning vil vi gerne gøre opmærksom på *Landssammenslutningen af erhvervshæmmede fra Frihedskampen*, der har til opgave at være ovennævnte behjælpelige med at rejse erstatningssager via Frihedsfonden til Sikringsstyrelsen.

I lovens prg. 1a står følgende: »Danske statsborgere, der har været deporteret til fængsel eller koncentrationslejr - har sejlet for de allierede på danske eller udenlandske skibe i krigsfarvand i mindst 6 måneder, aktivt engagerede i

mindst et år i organiseret modstandsarbejde, der har medført særligt hårdt fysisk eller psykisk belastning, såsom sabotage, efterretningstjeneste, opbevaring af sprængstof og lignende fysisk og psykisk belastende arbejde.«

Vi gør opmærksom på, at loven åbner mulighed for, at der kan ydes erstatning til enker.

Som det fremgår af foreningens navn, er den landsdækkende med lokalafdelinger i København, tlf. (01) 19 67 91, Esbjerg (05) 14 27 58, Fredericia (05) 92 17 47, Odense (09) 13 88 45, Sydbyn (09) 25 18 29, Sjællands afd. (03) 18 30 46, Aalborg (08) 12 16 19, Århus (06) 16 63 18.

Ovennævnte foreninger står til rådighed med bistand til at fremskaffe de nødvendige dokumentationer for modstandsarbejdet.

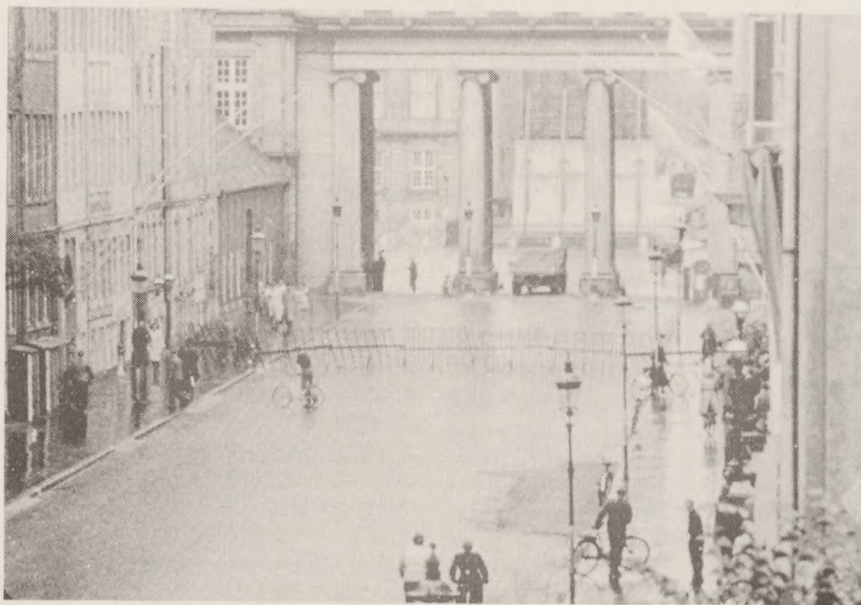
Vi gør samtidig opmærksom på, at loven giver ret til at blive registreret i sikringsstyrelsen med henblik på evt. senere rejsning af erstatningssag, såfremt helbredet skulle blive forværret.

Flere og flere modstandsfolk, som kan dokumentere modstandsarbejde, falder fra, og det er derfor af betydning, at vi snarest får henvendelse fra tidligere modstandsfolk, således at man, om ikke rejser erstatningssag, så dog bliver registreret i sikringsstyrelsen, ikke mindst af hensyn til evt. enkesager.

Med venlig hilsen
På landsforeningens vegne
Alfred Berthelsen, Århus

**Støt
kræftens
bekæmpelse**

Amalienborg-klubben

Foreningen af politifolk fra den tidligere politivagt
på Amalienborg og Sorgenfri Slot

sender en hjertelig hilsen i anledning af årsskiftet

1944 - 1979

Vi passerede i år 35-års dagen for aktionen mod det danske politi den 19. september 1944, og Amalienborg-klubben markerede dagen bl.a. ved en mindeaften i Rådhushallen i København sammen med Frihedskampens Veteraner.

Vi benytter lejligheden til at bringe et billede, som ikke tidligere har været offentliggjort, og som gengiver lidt af stemningen omkring Amalienborg Slot efter politivagten kamp mod tyskerne.

Man ser afspærringen i Amaliegade ved Det gule Palæ med Røde Korsflaget vajende. I kolonnaden holder endnu lastbilen, som skulle hindre adgangen til slotspladsen, hvor man ser Saly's berømte rytterstatue af Kong Frederik V, godt beskyttet mod eventuel overlast. Helt i baggrunden skimtes brandvæsenet i arbejde ved ejendommen Amaliegade 39, der af tyskerne blev skudt i brand under fremrykningen mod slottet.

GODT AT VIDE

HJEMMEHJÆLP

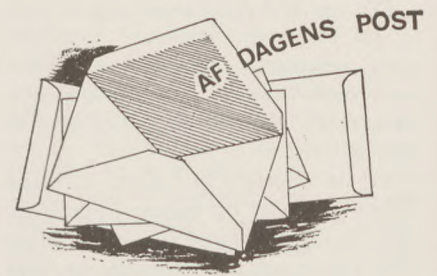
Alle kommuner skal have et antal hjemmehjælpere med en særlig uddannelse. I tilfælde af sygdom kan lægen anmode kommunen om at sende en sådan hjemmehjælper. Kommunen skal dog hver 3. uge undersøge, om der stadig er behov for hjælpen.

Er man kronisk syg eller på grund af invaliditet eller alder har svært ved at

klare sig selv i hjemmet, kan man få fast hjemmehjælp i et par timer hver dag eller et fast antal timer hver uge.

Hjemmehjælperen skal betales med et mindre beløb til kommunen, afhængig af, hvad man har i indtægt. Tjener man ikke mere end en folkepensionist, er hjemmehjælpen gratis. Skal man have hjemmehjælp i længere tid, skal der højst betales for 6 timer om ugen.

Kan kommunen af en eller anden grund ikke skaffe en hjemmehjælper, kan den eventuelt betale et fast beløb, hvis man selv kan skaffe den nødvendige hjælp.

Kære redaktør!

Der kom nogle lærerstuderende, der var i praktik på Frydenlundskolen, og bad mig give en time om besættelsestiden i en 7. klasse.

Jeg klarede det vist rigtig godt, i hvert fald var børnene meget opmærksomme, og jeg måtte gøre brug af det efterfølgende frikvarter også for at svare på spørgsmål.

Den 18. skal jeg gentage det i Lystrup. Det kan sagtens gå, når de unge er så interesserede.

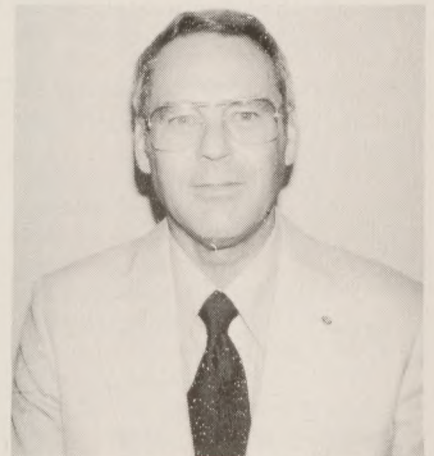
P.M.

AFBRYD AL VIDERE DISKUSSION

Det er uundgåeligt, at hvor mennesker mødes, vil der opstå meningsforskelle. Og kan man ikke få udglattet disse meningsforskelle, opstår ærgrelser og bagstræb med deraf følgende formindsket indsats. **For der bliver anvendt megen energi på disse ting, som er negativ energiudfoldelse, der rettelig burde komme det fælles mål til gode.**

To brødre leder en virksomhed, og også for dem kan der naturligvis forekomme meningsudvekslinger. Det er sjældent, at to kompagnoner - selv om de er brødre - altid vil se ens på alting. Det ville ikke engang være sundt. Men hvad der er bemærkelsesværdigt ved vore to venner er, at de har fundet en metode, der »tager fusen af« de værste uenigheder.

Hvordan?

Leo Hansen, Thisted, søn af Viggo Emil Hansen, Århus, der døde i Neuengamme 28. november 1944.

Jo, de er indgået på en overenskomst, som er ufravigelig, og som de begge respekterer: enhver af brødrene har ret til at invitere den anden til en kop kaffe, hos deres nær virksomheden boende mor den næste dag. Begge har forpligtet sig til under alle omstændigheder at modtage en sådan invitation.

På denne måde tages spidsen af de værste udladninger af enhver diskussion. - Man »sover på det« til næste dag. Hvilket jo i sig selv er en god gammel regel. Det har vist sig, som det ofte er tilfældet, at efter en nats søvn og yderligere tænkning opstår der nye synspunkter, der kaster andet lys over problemerne. Ofte fører det en større forståelse for den andens synspunkter med sig! Alene her ved invitationen til en kop sort kaffe gjort sin gavn. Den moderlige mæglen er for det meste overflødig.

Hvad kan vi andre lære af dette? Vi, der ikke har en mor med kaffekanden lige ved hånden.

Vi kan lære af historien, at man ikke alene bør udskyde en diskussion, der tenderer mod at slå gnister, men at man bør afbryde en sådan diskussion i samme øjeblik, synspunkterne begynder at blive skarpe. Skub en pause ind imellem. Og helst sove en nat - før gong' en lyder for den afsluttende runde. Og næste dag prøve nye løsninger og indkoble nye tænkemåder.

Hvor ofte skriver vi ikke for skarpe breve (nu skal han have sin sag for). Det er også udmærket, at vi skriver dem, men de bør bare aldrig blive afsendt. Mange gode forbindelser kunne reddes ved at man ventede lidt med at reagere.

Foreligger der virkelig alvorlige meningsforskelle, så kan det ofte være en klog foranstaltning at lade en god ven være mægler. Især på denne måde kan der opstå helt nye synspunkter, som kan øve deres helbredende virkning.

Problemer bør ikke løses via følelser, men via forstanden, der må gøres rummelig nok til at tage psykologiske hensyn.

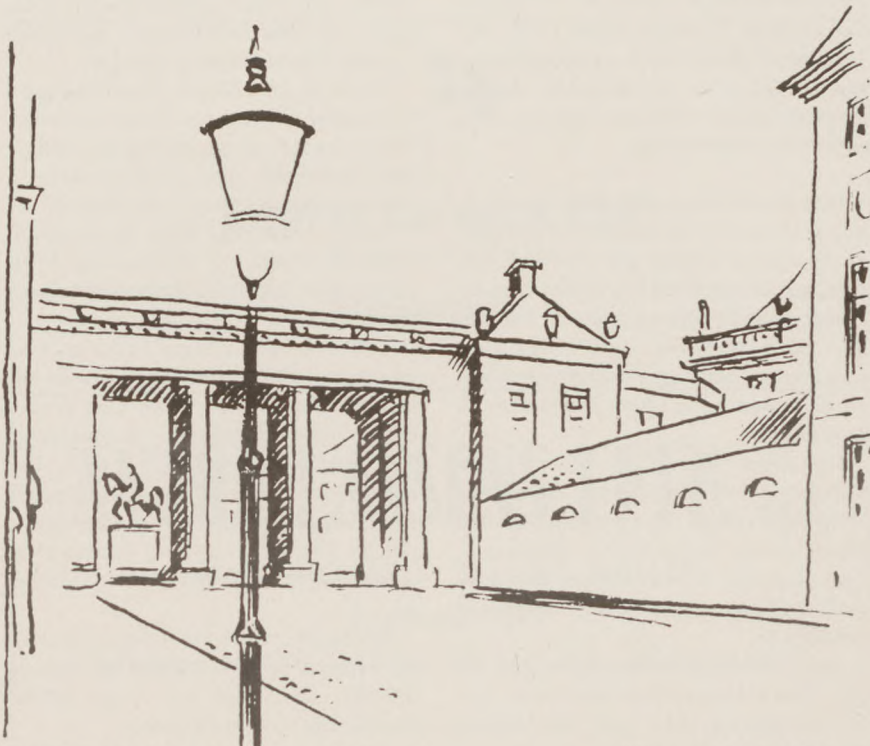
Venlig hilsen
Leo Hansen

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Kammeraternes Hjælpefonds feriehjem på Kegnæs ved Flensborg Fjord er et meget eftertragtet feriested for kammeraterne. Ophold søges nu gennem overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager.

Gennem 3 år har fonden **desuden** disponeret over Kegnæs II, men det gør vi ikke i år, da vi skal lægge ca. 20.000 på bordet for at kunne råde over Kegnæs II gennem sommermånederne - og det kan vi ikke i år. Men Kegnæs I er grundmuret og kan benyttes hele året.

HER LIGGER KEGNÆS

Harsdorffs kolonnade ved Amalienborg

(Vignet af Erik Ramhøj)

Et billedværk fortæller om jødernes skæbne

Gerhard Schoenberner: Jødestjernen, oversat af Henning Albrechtsen. Samlerens Forlag. 224 sider, kr. 129,50.

Bogen fremtræder i ret stort format, og det er godt, for der er en masse billeder, og de kræver alle en vis størrelse, da de fremtræder som det materiale, der gør bogen autentisk.

Trykket er på fremragende papir, hvilket gør billedgengivelserne særdeles gode. Man kan med god grund sige, at dette er et værk både for de troende og for de vantro.

De troende bliver gennem bogens materiale endnu mere overbevist, og man må formode, at de vantro rokkes væsentlig i deres negative indstilling til emnet.

Af bogens oplysninger skal her gives nogle. Det fortælles således indledende, at der før krigens udbrud var en halv million tyskere i kz-lejre. Den 1. april 1939 var tallet over 300.000 politiske fanger.

Dramaet: Jødeforfølgelserne i Europa 1933-45 fortælles fortrinsvis i billeder. De stammer fra tyske kilder, dels professionelle fotos, dels amatør billeder, men fælles er jo, at billederne afslører kendsgerninger, der ikke ændres med skiftende konjunkturer.

- Den nazistiske ledelse blev efterhånden klar over, at det kunne blive farligt, at ret mange menige gik omkring med disse autentiske fotos, og derfor blev der i 1941 udstedt forbud mod at fotografere ved henrettelser, og der blev gjort forsøg på at inddrage eksisterende fotos, da de kunne falde i hænderne på modstanderen.

En meget interessant side af sagen ved denne bogs fremkomst er, at forfatteren er tysker. Han fortæller os: »Vi kan ikke løbe fra vor fortid,« men han er ikke pessimist, for han tilføjer, at politik skabes af mennesker og kan ændres af mennesker.

Med Hitlers magtovertagelse den 30. jan. 1933 indledtes den vilde terror, og i Nürnberglovene af 15. sept. blev jøderne gjort til 2. kl. statsborgere.

Berlin 1. april 1933 »Tyskere! Forsvar jer! Køb ikke hos jøder«.

Side 9 får vi at vide, at mange jøder nu søgte flugt, men at mange stater fortalte flytningene, at de var uønskede. Det nævnes dog, at Danmark tog imod alle, der meldte sig, og at USA tog mod 27.370.

Vi får meget at vide om Rigskrystalnatten. Der blev afbrændt 101 synagoger, og 7500 forretninger, der ejedes af jøder, blev ødelagt og plyndret.

Vi ser en del billeder af hængninger i Polen. Der er bynavne, datoer og årstal. Vi ser voksne og børn i mange forskellige situationer, også af pryglscener - og velnærede grinende nazister ser til.

Der er ret mange fotos fra Letland, Rusland, Polen og Holland og Warszawa, men ingen fra befrielsesarbejdet i Danmark.

Tidstavlen bag i bogen er ret grundig og meget nyttig. En epilog til danske læsere er uden forfatternavn. Den synes i øvrigt ikke nødvendig. Fortegnelsen over billedkilder omfatter 4 sider. Det siger noget om forfatterens grundighed. Man lægger mærke til, at den eneste danske bog, der er anført i litteraturfortegnelsen, er Aage Bertelsens: Oktober 43.

Det tager en hel del timer at arbejde sig gennem bogens indhold af tekst og billeder. Har man ret svage nerver, advares der mod at gå i gang.

**BENT ØSTERGAARD:
VISION OG VIRKELIGHED**
Udgivet af Det Udenrigspolitiske Selskab. Schultz Forlag.

Bent Østergaard har skrevet en interessant afhandling om udviklingen siden Stalins død af de udenrigspolitiske forhold, navnlig om forholdet mellem de to supermagter USA og Sovjetunionen. Grundlaget for de to magters politik er efter Østergaards mening, at de begge gerne vil have afspænding, men at ingen af dem på nogen måde vil forringe deres egne forhold - militært, økonomisk og politisk i forhold til modparten.

For den, der har fulgt med i udviklingen, er der ikke noget egentligt nyt i afhandlingen herom, men den er opstillet på en klar og samtidig fyldestgørende måde, således at læsningen af den er en berigelse.

Østergaard viser, hvordan udviklingen fra Stalins død og til 1979 stadig er gået i retning af afspænding. Han redegør for de 2 traktater Salt I og Salt II med den sidste kontroversielle tredje kurs, som det lykkedes Nixon og Kissinger at få Sovjet til at gå ind på.

Med Carters valg til amerikansk præsident kommer der en vis ændring i forholdene. Carter tager nemlig det vanskelige spørgsmål om menneskerettighederne langt mere alvorligt end nogen tidligere har gjort.

Nu er dette spørgsmål i sig selv et overordentlig indviklet og vanskeligt spørgsmål at operere med, ikke mindst fordi de to parter - USA og Sovjetunionen - hver har sin forståelse af dette spørgsmål. For USA som for Vesten i øvrigt er det det enkelte menneskes frihed, politisk, økonomisk og kulturelt over

F-k.

for staten, der er det afgørende. For Sovjetunionen og de øvrige kommunistiske stater er det en ensartet udvikling af alle statens indbyggere økonomisk, socialt og humanitært, der er det afgørende, og medens Vesten ikke sætter grænser for den enkeltes frihed over for staten, begrænser Sovjet hele tiden denne frihed med fordringen om, at den enkelte frihed ikke må gå imod statens tarv. Jo skarpere de to synspunkter trækkes op, desto flere vanskeligheder volder det de to supermagter. USA har ikke sin sti ren - Chile, Argentina og Nicaragua - og Sovjet er nødt til at tage hensyn til anskuelserne hos de andre Østmagter, der er mere imødekommende overfor Vestens synspunkter.

Selv om konflikterne mellem de to supermagter ved den stærke fremhæven af menneskerettighederne får en mere bitter karakter, må vi dog alle - efter Østergaards mening - se denne udvikling som noget betydningsfuldt. Ikke uden grund hævder Østergaard, at de mange udfald mod Sovjetunionen for overtrædelse af menneskerettighederne opfattes af Sovjet, som om man bruger menneskerettighederne som et våben imod det. Der ligger i Østergaards fremstilling en advarsel mod en for unuanceret optræden overfor Sovjetunionen.

Østergaard siger i slutningen af sin afhandling, at der siden Stalins død har været et tobud i relationerne mellem Øst og Vest, efterfulgt af tilnærmelser på en række områder - »men denne afspænding mod sameksistens er sket under trussel af en enorm kvalitativ og kvantitativ oprustning».

Således lå forholdene, da Østergaard sluttede sin afhandling. Den sidste tids begivenheder synes at have knust enhver tanke om sameksistens og at have trukket linjerne for en »kold krig« skarpt op. Sovjets indmarch i Afghanistan mod alle FN-regler og alle løfter og overenskomster er en krigstrussel. Den synes at vise berettigelsen af Natos krav til sine medlemmer om yderligere forsvar af Vesten. Den synes endelig at fastslå, at for Sovjetunionen er tanken om en erobring af verden stærkere end ønsket om en fredelig udvikling.

Knud Thestrup

Hans Kirchhoff: Augustoprøret 1943, bind I-III.

Udgiverselskabet for Danmarks nyeste Historie, Gyldendal. 250 kr.

Værket er forfatterens doktordisputats, som han forsvarede på Københavns Universitet den 2/11 1979, hvor den blev særdeles godt modtaget. Bl.a. udtalte dr. Jørgen Hæstrup, der frem for nogen er modstandsbevægelsens historiker, meget rosende ord om den.

Dette borger for indholdets og fremstillingens videnskabelige form og kvalitet. Men ud over dette er det en historisk afhandling, som enhver vil kunne læse med udbytte, idet den er skrevet i et velformet, klart og levende sprog, der gør den lettilgængelig, også for læ-

sere, der ikke er fagfolk.

DET ER et overordentligt omfattende, mangeårigt studiearbejde, der ligger til grund for værkets indhold. Forfatteren har gennemgået tusindvis af tyske, engelske, amerikanske, svenske og danske officielle dokumenter samt mange private arkiver, rapporter og interviews, der selvsagt bringer mange nye og interessante træk frem for offentligheden.

Teksten omfatter i hovedsagen perioden fra »telegramkrisen« efter kongens fødselsdag den 26. september 1942 og behandler udviklingen i Danmark i relation til besættelsesmagten indtil den militære undtagelsestilstand, der indledtes den 29. august 1943.

Værket har undertitlen »Samarbejdspolitikens fald, forudsætninger og forløb, en studie i kollaboration og modstand«. Når forfatteren anvender ordet »kollaboration«, er dette i ordets internationale betydning af samarbejde med besættelsesmagten i dette samarbejdes forskellige former og altså især om det af statsinteresserne nødvendiggjorte samarbejde med fjenden, hvorimod udtrykket »kollaborator« er anvendt i den gængse betydning.

Bind I, OPTAKTEN, omfatter perioden indtil sommeren 1943 med kapitler om telegramkrisen, om besættelsesmagten og rivaliseringen mellem dens civile og militære komponenter, om samarbejdspolitikken, om den begyndende aktive og passive modstand og endelig om de forskellige faktorer, der førte til den 29. august.

Bind II er i modsætning til Bind I behandlet kronologisk og skildrer i den første halvdel, OPRØRET, dets udvikling, d v.s. den

direkte masseaktions forsøg på »udenom og imod de lovlige beslutningstagere og deres organer at gennemføre sit eget program«.

Kapitlerne omhandler oprøret i Odense, dets forplantning til Sjælland og Jylland, generalstrejken i Aalborg, strejkerne i Århus og Midtjylland, og endelig en analyse af oprørets anatomi.

Bind II's sidste del, SAMMENBRUDET, skildrer sabotagekrisen, de voksende tyske krav endende med de ultimative krav til regeringen den 28. august og Værnemagtens endelige indgriben (efter Hitlers personlige indblanding) med »Operation Safari« (tilfangetagelsen af de danske væbnede styrker) og den militære undtagelsestilstand, samt samarbejdspolitikens fald.

Bind III indledes med et resumé på tysk, men er ellers helt optaget af noter, person- og stednavneindex, arkiv- og litteraturfortegnelse m.v. samt en oversigt over de forekommende forkortelser (hvad disse sidste angår synes der at være overset enkelte i forklaringen).

Det er ved en grundigere læsning af værket en stor bekvemmelighed, at noterne således findes i et særligt bind, så man undgår ustandselig at skulle blade frem og tilbage i bogen.

Det fremgår af Hans Kirchhoffs meget grundige undersøgelser, bl.a. at det var meget halvhjertet og kun tvunget af omstændighederne, at politikernes flertal valgte at tage bruddet med besættelsesmagten i stedet for fortsat at samarbejde med den, da regeringen fik tilstillet det tyske ultimatum. Visse af politikere, især blandt socialdemokraterne, synes at have næret en overdreven, næsten panisk skræk, for kommunisterne - en skræk,

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

som også påvirkede visse af deres senere handlinger under besættelsen, hvor de i nogen grad kunne virke bag kulisserne under det følgende departementschefestyre og fortsætte kollaborationen uden parlamentarisk ansvar.

I VÆRKET påviser forfatteren også, hvorledes 29. august-begivenhederne har været under indflydelse af den strategiske situation i Vest- og Sydeuropa og kædet sammen med begivenhederne så fjært som i Norge, på Sicilien, i Norditalien og langs Kanalkysten.

Men den enkelthandling, som har overrasket anmelderen mest, er dog afsløringen af, at Scavenius-regeringen direkte greb ind, da Sverige i begyndelsen af august 1943 standsede den i Danmark og især i Norge så forhadte permittenttrafik gennem Sverige, så tyskerne derefter måtte lade denne gå over Skagerrak og gennem Jylland eller via Sjælland. Scavenius lod vores gesandt i Stockholm gøre forestillinger overfor den svenske regering.

Forfatteren kommer kun i store træk ind på forløbet af den militære undtagelsestilstand, idet han hævder, at »her kan argumentationen ikke altid føres helt i dybden, det vil kræve en studie for sig«. I noterne angiver Kirchhoff da også, at han håber selv en gang at kunne behandle kampen om besættelsesstyret september-oktober 1943 i en særskilt afhandling.

Denne vil blive imødeset med forventning.

K. Feilberg

Stateligt værk om besættelsen

Redaktion Jørgen Hæstrup, 360 sider, ill., pris 149,50 kr. indb. Politikens Forlag.

Besættelsens Hvem Hvad Hvor, af mange kaldet grundbogen om denne epoke, har længe været udsolgt og stærkt efterspurgt. Den er solgt i 30.000 eksemplarer.

Politikens Forlag har nu taget konsekvensen og udsendt bogen i revideret og ajourført stand i stort og stateligt format med en let omskrivning af titlen. Typografien er ændret, så teksten nu er letlæselig, og samtidig har formatændringen og den bedre papirkvalitet betydet, at det udsøgte billedstof for alvor kommer til sin ret.

Men samtidig har Jørgen Hæstrup sammen med sine medarbejdere foretaget en revision, således at alle nye erfaringer og forskningsresultater er indarbejdet i teksten. Her drejer det sig først og fremmest om de resultater, Aa-

ge Trommer er kommet til under arbejdet med en disputats om jernbanesabotagen i Danmark og den politiske udvikling i Danmark, især omkring 29. august 1943, folkestrejkerne og kommunisternes andel i modstandskampen - alt sammen et resultat af Hans Kirchhoffs dybtgående studier, der ligeledes er resulteret i en doktordisputats.

Bogen bibeholder inddelingen: en kronologisk skildring af besættelsestiden, skrevet levende og vidende af Jørgen Hæstrup. En relativ kortfattet oversigt over tiden - hvor alle detaljer skal indarbejdes i et hele, kan synes umulig, men det er gjort.

I det leksikale afsnit kan vi følge de enkelte begreber og historiske begivenheder i mere udførlig form. Der er fra redaktionens side sørget for, at gentagelser og overlapninger fra første afsnit er undgået.

Og endelig bringes til sidst en »blå« og en »grå« bog: biografier over personer og personligheder, der under besættelsen har spillet en væsentlig rolle på godt og ondt.

En fyldig litteraturfortegnelse afslutter bogen - og i denne sammenhæng kan nævnes, at et kapitel i bogen støtter denne oversigt: hvor ved vi det fra - en gennemgang af kildematerialet til besættelsens historie. Dette bind har som undertitel: Politik, modstand og befrielse - og efterfølges i det kommende år af to bind under redaktion af Erik Kjersgaard om besættelsens hverdag, om det, den almindelige dansker oplevede.

Denne trilogi vil give et velfrundet billede af de 5 forbandede år.

Den foreliggende bog virker absolut gennemarbejdet, men ligesom i 1965-udgaven savner man i det nye værks biografiske data om nogle af datidens nøglepersoner oplysninger om deres skæbne efter krigen. Ganske vist skal bogen kun dække besættelsestiden, men det ville i et opslagsværk af denne art ikke have været unaturligt at fortælle, hvad der f.eks. skete med dr. Werner Best og Otto Bovensiepen. Blev de dømt ved dansk ret for krigsforbrydelser, eller fik de bare lov til at forlade landet? Det er oplysninger, man må søge andre steder, men er så også den eneste mangel, der kan nævnes i forbindelse med det nye værk.

F-k.

Å propos

HOLOCAUST

Vicestadsbibliotekar Vibeke Hvidtfeldt har for Bibliotekscentralen i anledning af diskussionerne efter Holocauststudsendelserne udarbejdet en liste over aktuelle bøger om nazismen og jødeforfølgelserne. Bøgerne skulle findes på de fleste biblioteker:

Gerald Green: *Ragnarok*. Om det ufattelige og ubeskrivelige helvede, som man i Amerika kalder The Holocaust. (Chr. Eriksen Forlag, 1978, 351 sider).

Ralph Oppenheim: *Det skulle så være*. Dagbog fra Theresienstadt. (Carit Andersen Forlag, 1966, 182 sider).

Inge Deutschkron: *Born i koncentrationslejr*. Schonbergs Forlag, 1967, 116 sider).

Josef Bor: *Theresienstadt-koncerten*. Roman om en opførelse af Verdi's Requiem i Theresienstadt i 1944 (Hasselbachs Forlag 1965, 72 sider).

David Wdowinski: *Ghettoen i Warszawa*. (Branner og Korch, 1964, 149 sider).

Anne Frank: *Dagbog*. Skrevet af en ung jødisk pige under den tyske besættelse i Holland. (Grafisk Forlag, 1969, 237 sider).

Simon Wiesenthal: *Morderne iblandt os*. (Branner og Korch, 1969, 346 sider).

Poul Borchsenius: *Historien om de danske jøder*. (Fremad, 1969, 322 sider).

Christian Tortzen: *Gilleleje Oktober 1943*. (Fremad, 1970, 270 sider).

Ernst Glaeser: *Den sidste civilist*. Roman om nazismen i Tyskland i 30'erne (Fremad, 1964).

Anna Ladegaard: *Hvor var Hannah Jacoby?* Roman om et møde i Hamborgs krigsrødder (Fremad, 1977, 237 sider).

Clara Asscher-Pinkhof: *Stjernebørn*. Skildring af jødeforfølgelsen (Unitas, 1973, 183 sider).

James Forman: *Overlevende*. Gyldendal, 1977, 222 sider.

Jan Otchenache: *Romeo, Julie og mørket*. Skildring af jødeforfølgelsen (Aschehoug, 1968, 132 sider).

Og vi har tilføjet følgende bøger:

Sachsenhausen. Udg. af Sachsenhausenforeningen 1979, 212 sider.

Danske i tyske koncentrationslejre. Redigeret af Johannes Fosmark (Gyldendal 1945, 220 sider).

Martin Nielsen: *Rapport fra Stutthof*. (Gyldendal 1947, 170 sider).

Ragnhild Andersen og Helge Larsen: *Vi blev reddet denne gang*. Om Stutthof (Forlaget Tiden 1945, 62 sider).

Kommandant i Auschwitz. Selvbiografi af SS-kommandanten Rudolf Höss (Hasselbalch 1964, 258 sider).

Lord Russell: *Hagekorsets svøbe.* (Schönberg, 1955, 222 sider).

Aage Nielsen: *Fange - dog fri.* En dansk politimands oplevelser (Lohses Forlag, 1970, 285 sider).

Paul Thygesen: *Læge i tyske koncentrationslejre.* (Thaning og Appel, 1945, 175 sider).

Bo Enander og Franz Arnhem: *Saaledes herskede herrefolket.* (Gyldendal, 1945, 150 sider).

Sunneva Sando: *- Og dog er det sandt.* Beretning fra gestapofængsel i Paris og kvindelejren Ravensbrück (Kammeraternes Forlag, 1945, 102 sider).

Hans S. Bruun: *På dødsræs gennem Hitlers Tyskland.* (Nationalmuseet 1976, 96 sider).

Oscar Magnusson: *Jeg vil leve.* En nordmands beretning om fire år i tysk fangenskab. (Gyldendal 1968, 217 sider).

Martin Gray: *- men jeg lever.* En ung polsk jødes skæbne (Gyldendal 1972, 316 sider).

Dommen i Nürnberg. Med forord af Stephan Hurwitz (Gjellerup 1947, 133 sider).

Masja Rolnikaite: *Masjas dagbog.* En litauisk jødepiges oplevelser KZ-lejrene Strassenhof og Stutthof (Forlaget Obelisk 1968, 184 sider).

Jørgen Barfod: *Helvede har mange navne.* Beretning om KZ-lejre og fængsler, hvor der sad danske (Forlaget Zac 1969, 463 sider).

Korrespondent i Hamburg og Berlin i Hitler tiden

AF Johs. Rasmussen

Den 71-årige redaktør Edvard Andersen, Charlottenlund, der som ung kom fra Midelfart og som mange år var ansat ved Politiken og 1931-35 var dets korrespondent i Tyskland - og som vikarierede i 1943 igen i nogle måneder i Berlin, mens Henrik V. Ringsted var syg.

I det nydelige årsskrift fra Frihedsmuseets Venner har Edvard Andersen nu skrevet en 40 sider lang og meget spændende beretning om første fase i forspillet til Ragnarok, kaldet »Korrespondentliv, da Hitler tog magten. I Tyskland 1931-35».

Som han til indledning siger, så mindes man nu her i 1980 - i 40-året for Nazi-Tysklands overfald på Danmark - ofte den nu lidt fjerne og barske tid som krigen og besættelsen 1939-45. Men Hitlerstyret varede 12 år, allerede fra januar 1933 til kapitulationen i april-maj 1945.

Allerede i foråret 1933 fandtes der adskillige rædselsfulde kz-lejre i Tyskland. Noget, mange i dag synes helt at have glemt. Lige så lidt skænker man det en tanke, at Hitlers mange håndkøksenrettelser indledtes, længe

før krigen kom. Ja, i virkeligheden varede denne dystre periode i Tyskland i 14-15 år, fordi der ligesom nazipartiet voksede i styrke og brutal udfoldelse i årene op til magtovertagelsen, voksede en modstandsbevægelse frem dernede.

TILBAGE I 1941 OG 1943

Det er mange mærkelige, farefulde ting, han ved at berette om. Ting, han har oplevet ved selvsyn. Og hans Hamborg-tid - og dermed også hustruens - sluttede med flugt hjem til Danmark i slutningen af 1935 - efter forudgående Gestapo-forhør, Goebbels-advarsel, telefonaflytning, brevåbning og skygning.

Alligevel påtog han sig i 1941 en rejse til Wien med en gruppe danske købmænd til en varemesse. Her oplevede han og Berlingske Tidendes mand, Tage Taaning, mærkelige ting. De så jødeforfølgelserne foregå for fuld kraft, ja, de var ligefrem inde i den ellers afspærrede ghetto. Og der fejrede de »jødisk nytår« sammen med de forpinte og deprimerede jøder. Og endda var han igen - som nævnt - i Berlin nogle måneder i slutningen af 1943. For, som chefredaktør Niels Hasager sagde til ham: Nu er Statshaus i Hamburg jo brændt. Og Edvard Andersens mellemværende med Gestapo der var nok glemt i krigens panik. Udenrigsministeriet skaffede ham da også alle ønskelige akkreditiver til at være dansk Berlin-krigskorrespondent. Han omtalte selvsagt ikke for nogen, at han hjemme i Danmark allerede var involveret i medarbejderskab ved den illegale presse.

Det er mange mærkelige ting, han fortæller. Og selv om han siden - efter ferien i 1945 - har skrevet et par bøger om den tid, så er der i skildringen her fra Frihedsmuseets Venner en række detaljer og begivenheder med, som han aldrig for har sat på tryk.

GØR MUSEET FRI AF NATIONALMUSEET

Skriftet har også en beretning fra Frihedsmuseet ved historikeren Jørgen H. Barfod.

I 1978 var besøgstillene på hovedafdelingen i København 160.000 og i Frøslev-filialen 56.000. Tallene for 1979 viser nok en lille nedgang for hovedafdelingen, men stigende

tal for Frøslev. Fra Frihedsmuseets Venner er der årsberetning fra et travlt år ved formanden Svann Seehusen. Han nævner bl.a. foredragsserien, som også optages på bånd.

Og især dvæler han ved, at stærke kræfter er i gang for at gøre Frihedsmuseet til et selvstændigt museum, altså skille det ud fra at være en afdeling under Nationalmuseet.

TYSKERNE I ESBJERG

Ulrich Holstein har i bogen »Esbjerg - et tyngdepunkt i det tyske vestkystforsvar 1940-45« (Forlaget ZAC, pris 148,- kr.) samlet et stort materiale om den tyske befæstning af Jyllands vestkyst. Her gives - udover de rent lokalhistoriske beretninger - en oversigt over de tyske styrker, der indgik i forsvarsanlægget og de tekniske forsvarsinstallationer. Der berettes også om de 2.500 tidligere tyske soldater, der af englænderne blev sat til at rydde de ca. 1,4 million landminer, der var lagt i krigens løb. Som en sidste og effektiv kontrol lod englænderne de tyske soldater marchere eller køre gennem minefelterne, når rydningen var foretaget. Inden minerydningen var slut i oktober 1945, havde den kostet 149 tyskere livet og 322 blev såret. Men alligevel har dansk militær hvert år siden da måttet uskadeliggøre miner, der blev fundet.

Aabenraa Rederi A/S

Finlands Vicekonsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

A A B E N R A A

telgr. •Cleemann•

tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 111

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Glarimesterfirmaet

J. DIDERICHSEN

Amager Landevej 47 - 2770 Kastrup

Tlf. 50 42 18

HAN FLYGTER STADIG

En af de meget eftersøgte SS-læger fra KZ-lejrene i Nazi-Tyskland, Josef Mengele, blev for nogen tid siden sporet til Sydamerika af krigsforbryder-jægeren Simon Wiesenthal. Flere gange har han derfor skiftet opholdssted. Nylig blev han tvunget til at forlade Paraguay, men nu er han sporet til Chile, hvor den herskende officersjunta foreløbig har givet ham et tilflugtssted.

VAR MED TIL AT MYRDE THÄLMANN

Før Hitlers magtovertagelse var der i Tyskland et meget stærkt kommunistisk parti med mere end 5 millioner vælgere og således sammen med socialdemokraterne et par af de største partier i den tyske regering.

Partiets leder Ernst Thälmann, der var fra Hamburg, blev arresteret af nazisterne straks ved magtovertagelsen i januar 1933, og han tilbragte de næste 11 år i forskellige tyske fængsler, indtil han i 1944 blev ført til KZ-lejren Buchenwald, hvor han blev strengt isoleret i en enecelle.

Gestapo forberedte gennem flere år en rets-sag mod Thälmann, men man opgav det igen. Dels var Thälmann stadig meget populær, også langt uden for kommunisternes kreds, og dels frygtede man en gentagelse af rigs-

dagsbrandprocessen, hvor den bulgarske kommunist Dimitroff, der var anklaget, måtte frikendes efter at have vendt retssagen så den snarere blev en anklage mod nazisterne.

Nogen tid efter at Thälmann var kommet til Buchenwald, lod nazisterne en særlig SS-afdeling, kommando 99, Thälmann skyde. Det skete i gården udenfor krematoriet, hvor der nu er opsat en mindetavle.

Man mener nu at have fundet en af de SS-mænd, der var med, nemlig den tidligere SS-Stabschef Wolfgang Otto, der nu lever i den lille vesttyske by Geldern som lærer i en katolsk skole.

En østtysk jurist, professor Kaul, der har beskæftiget sig meget med at indkredse krigsforbrydere, fandt frem til SS-manden, og tre vesttyske advokater har nu rejst anklage mod Wolfgang Otto, der måtte forlade sit lærerembede (men fik pension).

Det menes, at han er den sidste overlevende af kommando 99. Man har fundet et vidne, den tidligere Buchenwaldfange Marian Szgoda, der overværede, da SS-kommandoen marcherede ind i krematoriets gård og ligeledes så dem komme ud igen. Da de forlod gården, hørte vidnet Wolfgang Otto sige til SS-Rapportfører Hofschulte: »Det var kommunistforeren Thälmann«.

Der foreligger også vidneudsagn fra SS-manden Werner Fricke, der gjorde tjeneste i Buchenwald, og som sad i krigsfangelejr sammen med Wolfgang Otto. Her røbede Wolf-

gang Otto, at han havde deltaget i mordet. Det menes dog ikke, at det var ham, der direkte dræbte Thälmann, idet det skal have været den i mellemtiden afdøde SS-Sturmbannführer Otto Barnewald, der affyrede det dræbende skud.

Mordet blev imidlertid hurtigt kendt i lejren, hvor kommunisterne og socialdemokraterne i fællesskab havde dannet en stærk illegal lejr-organisation. Et par dage efter mordet arrangerede denne organisation i øvrigt en nat en illegal sørgehøjtidelighed i lejren. Højtideligheden blev afholdt i kælderens underkrematoriet.

BORTGEMT VÅBENSAMLING UDBLIVES

En stor våbensamling fra besættelsestiden tilhørende tidligere kaptajn N. Bjelbæk Jensen, Sjøllandsgade 18, Aalborg, har nu fået permanent tilholdssted. Det bliver på Højvangskolen i Svenstrup. Udstillingen ventes at kunne åbne omkring 1. april.

I den senere tid har samlingen, der omfatter over 300 genstande, været pakket ned i kasser og gemt af vejen. Det var ikke muligt at finde plads til den.

• Bjelbæk Jensen fik den glædelige nyhed af kommunen den 5. januar. Lige så snart de nødvendige tilladelser fra politiet og brandvæsenet er opnået, går han i gang med at forberede udstillingen.

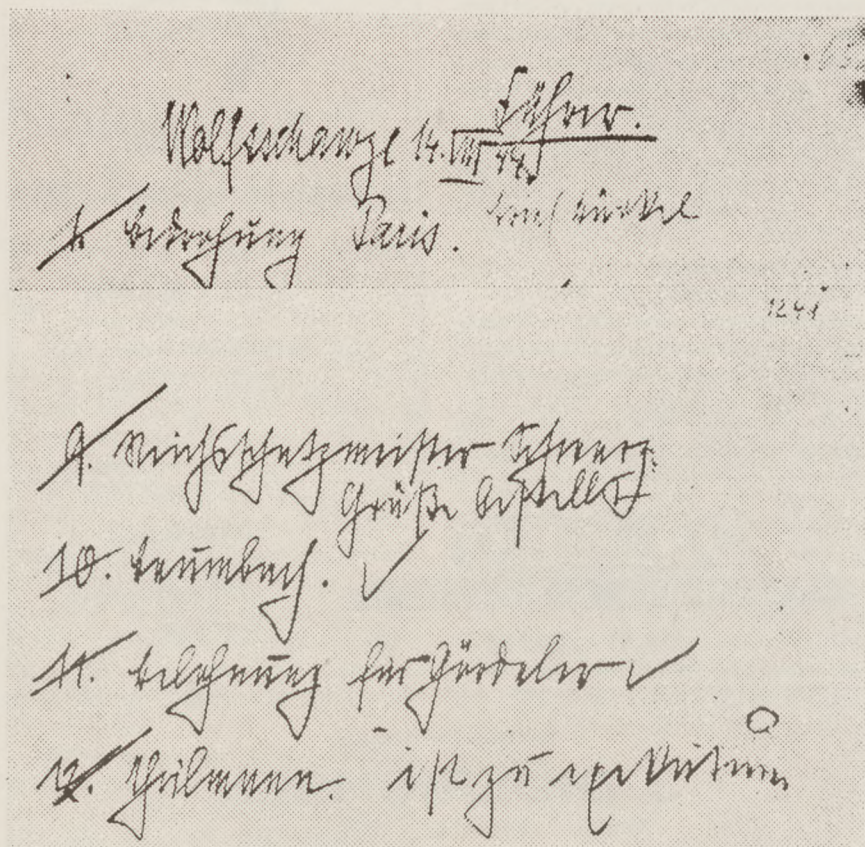
- Kommunen har stillet et tilpas stort lokale på skolen til rådighed, og hele samlingen stilles op derude. Og kommunen har givet 5000 kr. til arbejdet.

Bjelbæk Jensen vil skænke samlingen til Aalborg kommune. I forvejen er en anden samling udstillet og skænket Dragonmuseet i Holstebro. De består af dubletter. Han er i øvrigt ud af Niels Kjeldsen-slægten. Niels Kjeldsen er en berømt dansk dragon (født i Bæksgaard i Give sogn og død 28. februar 1864 under en forpostfægtning ved Højen).

Samlingen omfatter håndvåben, containere, nedkastet af de allierede, radioudstyr, faldskærme og en masse andet, der har med besættelsestiden at gøre. Alle genstandene har tilknytning til egnen omkring Aalborg og modstandsbevægelsen. Mange af tingene er nedkastet til de lokale modstandsfolk. Den rummer også mere civile genstande som rationeringskort, avisudklip.

Samlingen vil være kendt af mange nordjyder. Den stod for en del år siden i et kælderlokale på Sønderbroskolen i Aalborg. Her blev den set af skoleelever fra en stor del af Nordjylland. Og samtlige værnepligtige fra Aalborgs tre kaserner så den.

• Det er planen, at der skal laves panoramaram med træer, lyng, hvor så faldskærmen med containeren og våbnene kan vises i passende omgivelser. Dukker i menneskestørrelse skal være klædt i uniformerne osv.

Notat fra Himmlers dagbog, dateret Wolfschanze (Hitlers hovedkvarter i Øst-prøjsen) i sommeren 1944. Der står bl.a.: »Thälmann skal henrettes«.

Der vil også blive vist fotostater og plancher samt slides med tilhørende tekster. Bjelbæk Jensen er indstillet på at stille sig til rådighed som guide for skoleklasser, der kommer på besøg.

- Da den tidligere var udstillet, kom der så mange, at den har vist sig at have sin berettigelse. Det vil jo blive det eneste sted i Aalborg og omegn, hvor eleverne kan se de ting, de lærer og hører om i undervisningen om besættelsestiden.

• Jeg er glad for denne løsning. Da den var udstillet på Spillemandsmuseet i Rebild, forsvandt der en del effekter. De gange, den har været vist forskellige steder i Jylland, blandt andet flere gange i Sønderjylland, er der næsten altid blevet noget væk.

Når samlingen atter bliver permanent udstillet og vist i rette omgivelser, håber jeg, at folk, der er i besiddelse af effekter fra besættelsestiden, bliver motiverede til at skænke dem til samlingen. For den skal gerne belyse hele besættelsestiden. Det behøver ikke være våben. Alt har interesse, slutter Bjelbæk Jensen.

STEGE

På et møde i Stege den 16. november, hvor alle var velkomne, fortalte hr. Rosenkrantz, Liselund, om modstandsbevægelsens indsats på Østmøn under besættelsen.

Foredraget, som tidligere var holdt for skoleungdom på Møn, havde samlet et stort antal lidt ældre tilhørere.

Meget interessant var især omtalen af den indsats, østmønske modstandsfolk gjorde for et anseligt antal flygtninge, som skulle skaffes husly og skibslejlighed til Sverige.

Disse aktioner blev afviklet i samarbejde med Studenternes Efterretningstjeneste, og de gennemførtes alle, trods tysk razzia, foranlediget af en kvindelig stikker, uden held.

Anerkendelse skal hr. Rosenkrantz have for sin informationsvirksomhed. Det er gavnligt for ungdommen og de lidt ældre at blive oplyst og erindret om den indsats, modstandsfolk ydede under besættelsen, også lokalt. D.N.

RETTELSER

I nr. 6, november 1979, var der på side 151 et billede fra Horsørød. I teksten var en fejl. Det er ikke Sv. Aa. Andersen, men broderen Alfred Andersen, der var folketingsmand for SF.

I nr. 7, december 1979, var på side 185 en annonce for »Præmal«, hvor der bl.a. stod: »35 års erfaring stilles uden forbindelse til Deres rådighed« - det skulle selvfølgelig stå »uden forbindelse«.

DOKUMENTARFILM OM NORDSLESVIG 9. APRIL 40

40 år efter den tyske indmarch i Nordslesvig den 9. april 1940 skal de dramatiske begivenheder for første gang formentlig fastholdes i en dokumentarfilm. Toldembedsmand Carl Jørgensen, Tønder, der selv var øjenvidne til begivenhederne, vil lave en film om, hvordan Nordslesvig oplevede den tid.

Sønderjyllands amtsråds undervisnings- og kulturudvalg støtter i første omgang projektet med 7.000 kr. Carl Jørgensen vil samle de eksisterende filmklip om begivenhederne omkring besættelsen, bruge historisk arkivmateriale og interviewe en række nordslesvigere, som oplevede den tyske indmarch på nært hold.

JØRGEN HÆSTRUP HÆDRET

Ved en højtidelighed lige efter nytår i den britiske ambassade i København, blev dr. phil. Jørgen Hæstrup, Odense, hædret med den fornemme engelske orden »Officer of the most excellent Order of the British Empire« for sin indsats som forsker i modstandsbevægelsens historie og dens forbindelse med Storbritannien.

80 FRA HOLLAND TIL LADELUND

- alle pårørende til ofrene fra sidste krig

Ladelund 20/11. Trods det, at der nu er gået over 35 år siden afslutningen af sidste krig, er der ikke skabt brud på de bånd, der for år tilbage blev knyttet mellem beboerne i den lille hollandske by, Putten, og beboerne i Ladelund.

Anledningen til det vil være vore læsere bekendt: 106 mandlige indbyggere fra den lille hollandske by, Putten, blev i efteråret 1944 ført fra Neuengamme-lejren til lejren i Ladelund. Her døde de, og her fandt de deres sidste hvilested.

Trods den bitterhed, der helt naturligt blev følt fra hollandsk side over det, der var sket, og som førte til dette, at Putten blev til en by af efterladte kvinder, kom der også en vis forståelse til udtryk, og det er den, der har ført til så mange gensidige besøg.

I søndags var det blevet Ladelunds tur til at være byen, der inviterede, og til gudstjenesten i kirken om eftermiddagen var der samlet omkring et par hundrede mennesker fra Holland, Danmark og Ladelundegnen. Alene fra Putten var der mødt 80.

Prædikenen blev som ved så mange tidligere lejligheder holdt af pastor Richter, Ladelund, og for den musikalske indramning sørgede det hollandske mandskor »Fontanus« og »Koperblazers« fra Putten.

De mange hollandske gæster var under opholdet i Ladelund i weekenden indkvarteret privat hos venner og bekendte i byen og på egen.

NEONAZISTER FOR RETTEN EFTER TV INTERVIEW

Berlin 26/11. Ved landsrettens statsbeskyttelseskammer i Berlin indledtes fredag en retssag mod tre unge mænd for anvendelse og udbredelse af forfatningsstridige organisationers kenetegn, i dette tilfælde NSDAP, samt for opfanatisering.

I anledning af en den 25. april udsendt TV-udsendelse af WDR med titlen »Kun nogle få brune får?« havde de givet et interview i et med naziplakater behængt bagværelse til en restauration. Herunder sagde de bl.a., at »alle udlændinge, inklusive jøder« burde fjernes fra Tyskland. I retten sagde de tre, at unge i alderen mellem 17 og 28 år, at WDR-TV-holdet selv havde sørget for naziatmosfæren under interviewet og lagt dem de ønskede svar i munden. Den sorte montur havde de kun taget på efter ønske fra reporteren. Det samme gjaldt for den senere Hitler-hilsen i en privatlejlighed ekstra for fjernsynet, hævdede de.

Den ansvarlige regissør Wolfgang Landgräber betegnede beskyldningerne mod fjernsynet som »absolut latterlig påstand«. Han bekræftede over for dommeren, at han under optagelserne havde fået betænkeligheder vedrørende en eventuel straffesag, men at man inden for WDR havde været af den mening, at man viste grupperne med de symboler, som de går ind for. Sagen fortsættes.

NYNAZISTERNES »HÅRDE KERNE« VOKSER STADIG

Bonn 27/11. Antallet af neonazistiske aktivister er i første halvdel af 1979 vokset med 300 til nu 1.300. Det fremgik af en høring, som den socialdemokratiske forbundsdagsgruppe i går gennemførte i Bonn med bl.a. repræsentanter for politi og anklagemyndighed. Henvend 300 af dem hører til en hård kerne, der heller ikke viger tilbage for at gennemføre afpresningsforsøg og sprængstofattentater.

• I samme tidsrum er antallet af åbent organiserede nynazister dalet til nu 17.000. Det, der foruroliger politi og politikere er imidlertid kernens stadig mere militante optræden og dens støt voksende samarbejde med ligesindede grupper i Europa og USA.

De sagkyndige betegnede det retslejlighedsgrundlag for bekæmpelsen af højreekstremisme som tilfredsstillende. Justitsministeriet i Bonn ønsker imidlertid forbedringer på en række punkter.

Således går man ind for, at det ikke kun skal være strafbart at anvende og videregive genstande med NSsymboler, men at også fremstilling og salg af sådanne varer skal være strafbar. Ekspertene var derudover enige om, at man i højere grad end hidtil må sætte ind i skolerne med kampen mod nynazismen. En lærerorganisation krævede i den forbindelse, at »ingen elev må forlade en tysk skole uden at have set en koncentrationslejr inde fra«.

60.475 GÆSTER I FRØSLEVLEJRENS MUSEUM I 1979

I 1979 var der 60.475 gæster i Frøslevlejrens Museum, som hermed fastholder sin plads som et af Sønderjyllands bedst besøgte museer. Det er det hidtil største besøgstal for et år, og i forhold til 1978 er det en stigning på 4.747 - eller 8,5 pct. Det største månedlige besøg var i juli med 16.163 gæster.

I det samlede besøgstal indgår skoler og grupper med i alt 880 hold. Det er lidt færre end året før, men til gengæld har der gennemgående været flere deltagere på de enkelte hold.

Frøslevlejrens Museum er lukket i vintermånederne. Der er dog adgang for skoler og andre grupper efter aftale.

FRIHEDSMUSEET

FORENINGEN FRIHEDSMUSEETS VENER

Til medlemmerne

Foreningen Frihedsmuseets Venner indbyder Dem herved til følgende arrangementer i foråret 1980:

Mandag den 18. februar: Dr. phil. V. Sjøqvist: Synspunkter om den 9. april 1940.

Mandag den 25. februar: Generalforsamling. På valg er Sv. Seehusen, villig til genvalg, Flemming B. Muus, villig til genvalg. S. E. Daltoft, ønsker ikke genvalg.

Bestyrelsen foreslår til valg i stedet for S. E. Daltoft bankfuldmægtig Poul Skjærbæk.

Da desuden J. Mågård er udtrådt af bestyrelsen siden sidste generalforsamling, foreslår bestyrelsen som repræsentant for Frøslevlejrens Kontaktudvalg dennes formand, politimester Iver Møller.

Mandag den 10. marts: Orientering og diskussion om oberst A. R. Jørgensens bog »9.

april - de spildte muligheds dag«, med deltagelse af oberstløjtnant J. Jespersen og Flemming B. Muus.

Mandag den 24. marts: Vicegeneralsekretær i Dansk Røde Kors H. Reedtz Funder: Hjælpen til fangerne i Tyskland.

Alle møderne begynder kl. 20.

GENERALFORSAMLING MED SAMVÆR OG SERVERING

I forbindelse med generalforsamlingen vil der i år blive mulighed for et hyggeligt samvær bagefter, idet vi har fået en aftale med Kastellets cafeteria, hvor der vil blive serveret smørbrød med øl for 25 kr. pr. person. Vi håber, at denne fornyelse kan skabe øget tilslutning til vort arbejde. Tilmelding hertil **senest** torsdag den 21. februar kl. 16.00.

Kontingentet er på 30,00 kr., 20,00 kr. for pensionister. De vil hjælpe os meget ved snarest muligt at indbetale kontingentet, og den kvitterede kupon er samtidig medlemskort.

der giver adgang til foreningens arrangementer.

Skaffer De nye medlemmer, vil det ikke alene styrke foreningens økonomi og derigennem Frihedsmuseet, men det vil også fortsat muliggøre gode arrangementer.

Det kan i øvrigt meddeles, at Frihedsmuseet fra maj til august vil vise en særudstilling om maj-dagene 1945, og i Frøslev-museet vil der i juli måned være en særudstilling om hjælpen til fangerne i Tyskland.

BESTYRELSEN

Lægen i arbejde

Den 12. november holdtes efterårssæsonens sidste foredrag af dr. Jørgen Gersfeldt om emnet »Modstands-lægen i den illegale flygtningetjeneste«.

Jørgen Gersfeldt åbnede som nybagt læge praksis i Snekkersten i 1942 og blev i 1943 hvirvlet ind i det illegale flygtningearbejde. I september 1943 lod den antinazistiske tysker Duckwitz svenskerne og Hans Hedtoft vide, at Gestapo forberedte en forfølgelse af de danske jøder, og at det formentlig ville betyde, at hovedparten ville søge tilflugt i Sverige.

Aktionen fandt sted mellem 1. og 2. oktober, men takket være Duckwitz' advarsel, lykkedes det kun for Gestapo at arrestere 475 danske jøder. Resten var bragt i sikkerhed og en stor del af dem søgte til Snekkersten for at komme til Sverige.

Gersfeldt startede med at give indspørgninger, især til børnene for at de kunne være rolige under transporten, men han blev snart organisator af en væsentlig del af arbejdet. Hans konsultationsværelse blev en slags rejsebureau, hvor man først disponerede over robåde, senere motorbåde, lodsbåde og sågar rutebåde.

Snekkersten kro, hvor restauratør Thom-

Dr. Jørgen Gersfeldt med fru Grete ses her ved mindestenen i Snekkersten for krojer Henry Thomsen.

sen gjorde et stort arbejde for flygtningene, blev i folkemunde kaldt »Færgekroen«, og både Gersfeldt og Thomsen måtte efter tragedien i Gilleleje med arrestation af 71 jøder på kirkeloftet udvide deres arbejdsområde.

Et stenfiskerfartøj blev anskaffet, fik navnet »Stella« malet på begge skibssider, men på den ene side var Helsingør hjemsted, og på den anden side Helsingborg. På grund af en emsig gestapochef i Gilleleje ved navn Juul blev Thomsen arresteret og sendt til Neuengamme, hvor han døde. Gersfeldt måtte søge tilflugt i Sverige, hvor han blev læge for danske flygtninge.

Takket være Gersfeldt og andre aktive i arbejdet for danske jøder har Danmark megen good-will i Israel, og Gersfeldt har flere gange været i Israel, indbudt af regeringen og har bistået den på forskellig måde.

Det var igen en god aften i Frihedsmuseets Venner, hvor formanden, Sven Seehusen, kunne oplyse, at man nu havde passeret medlemstallet 1000. PN

FRIHEDSMUSEETS FREMTID

Frihedsmuseets ledelse har i nogen tid forhandlet med kulturministeriet om at gøre museet til en selvejende institution, bl.a. for at få mulighed for at komme i betragtning, når forskellige fonds giver støtte til kulturelle formål. Men nu har ministeriet afslået museets ønsker i den retning.

- Efter kulturministeriets afslag på vor ansøgning om at blive et selvstændigt museum, må vi se i øjnene, at der ikke er nogen mulighed for at blive løst fra Nationalmuseet, oplyser museumsleder Jørgen Barfod. - Det mislykkedes altså, fortsætter han, men nu holder vi møde med foreningen Frihedsmuseets Venner for at finde frem til nye retningslinier for museets fremtidige virke.

MINDEORD

EN GAMMEL EG ER FALDET

Charles Kristensen, vor forenings medstifter, æresmedlem og mangeårig kasserer er afgået ved døden, 80 år gammel efter nogen tids sygdom.

Nordjysk arbejderbevægelse har ved hans bortgang mistet en af sine stærkeste og stouteste skikkelser. I gennem en menneskealder stod han for os som en klippe, så stærkt forankret i den nordjyske arbejderklasse, at ingen nok så stærke storme kunne røkke hans tro på et bedre samfund, hans tro på og kærlighed til den klasse, han viede sit lange liv.

Vi mindes ham fra krisen i begyndelsen af trediverne. Da stod han midt i kampen mod arbejdsløshed - fattigdom og politi - overgreb. Hans omsorg for og hans solidaritet med de lidende, de fattige og forfulgte var for ham en selvfølge. Da den brune pest - nazismen - begyndte at inficere vort land, forstod han straks, hvilken farv dette indebar for vor klasse, vort land og vor frihed.

Fra mange nordjyske landarbejder-afdelinger og husmandsforeninger kom der anmodninger om hjælp i form af talere, der kunne imødegå den nazistiske dæmagogi, særlig i de områder, hvor greve Schimmelmann og godsejer Juul Villestrup drev deres propaganda, men talere var ikke nok, de måtte også beskyttes mod nazisternes stormtropper. Dette var en opgave for Charles. Han organiserede en kreds af store stærke arbejdsmænd, der sammen med lokale landarbejdere stod vagt om de kammerater, der talte og advarede mod den brune pest.

Han skulle selv blive et offer for nazismen, og under den tyske besættelse måtte Charles gå under jorden, hvor han trofast fortsatte sit arbejde mod den tyske besættelse og for Danmarks frihed.

Sammen med andre kammerater blev Charles taget af Gestapo og via forhør og fængsel sendt til KZ-lejrenes helvede i Tyskland, men også her, i dette inferno af vold, sult og sygdom, bevarede han sin tro på fremtiden og sejren, og mange af hans lidelsesfæller fra dette helvede takker ham i dag for, at så mange kom levende hjem. Han var som en far for dem.

Men kampen havde kostet - de der kom hjem fra lejrene var nedbrudte psykisk og fysisk og havde hjælp behov. Det indså Charles, og trods selv ramt af opholdet i Tyskland kastede han sig ud i arbejdet for at hjælpe sine kammerater og var medstifter af Aalborg afdelingen af erhvervshæmmede fra frihedskampen. Han var kasserer her i mange år og senere en afholdt vært i vort center, et arbejde han udførte omtrent til sin død.

Vore tanker og medfølelse går i denne stund til hans familie og ikke mindst til hans hustru Emma, der i over 50 lange år støt og stærkt stod ved hans side. Vi vil ære og agte hans minde.

*Så hviler nu vor trætte ven
efter livets lange tårn.
Arven, hvem skal løfte den?
Det skal I, hans børn.*

O. R.

Vibeke Malthe-Bruun

Vibeke Malthe-Bruun, mor til den 21-årige frihedskæmper Kim, der blev henrettet af tyskerne i april 1945 i Ryvangen, er død, 79 år. Vibeke Malthe-Bruun udgav i december 1945 en af de mest læste bøger om besættelsestiden, Bogen om Kim. Den indeholdt en samling breve, Kim havde skrevet, dels da han som stor dreng stod til søs, og dels medens han i Vestre Fængsel ventede på at blive henrettet. I »Politiken« anmeldte Merete Bonnesen bogen med disse ord: »Det er en mærkelig, en gribende og højst original bog... det er som om han i disse korte ungdomsår skulle nå at leve et helt og fuldbragt liv...«

Allerede før jul havde Kaj Munks Mindefond besluttet at give Kaj Munk-prisen for 1980 til Vibeke Malthe-Bruun for hendes radioforedrag sidste efterår om Kim. Prisen går nu til Kims søster Ruth Berner.

FT

Knud Ellegaard

Fagforeningsformanden Knud Ellegaard er død, 61 år. Han var ikke noget almindeligt menneske. I vor tidlige ungdom mødtes vi i den kommunistiske ungdomsbevægelse. Siden kom han med i en trotskistisk gruppe og gennem den kom han under besættelsen ind i illegalt modstandsarbejde. Det bragte ham i Gestapos klør, og han tilbragte krigens sidste måneder i Frøslev. Som renovationsarbejder blev han efter krigen formand for Kuskenes Fagforening og siden en af de ledende i Arbejdsmandsforbundet, det nuværende S.I.D., som han netop var blevet formand for.

På denne baggrund kan det ikke undre, at hans navn dagen efter dødsfaldet var den eneste overskrift over lederartiklen i det gamle modstandsblad »Information«. Efter krigen sås vi sjældent, men tilfældigt mødtes vi for få måneder siden og talte netop meget om dengang.

Nu er han død, og han vil blive savnet, ikke mindst af de ufaglærte arbejdere, hvis talsmand han altid var.

FT

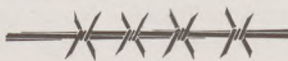
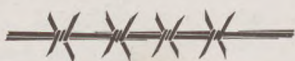
Carlo Vognsen

Kunstmaleren, lektor Carlo Vognsen, Aalborg, er død, 63 år. Han kom aldrig helt over den mishandling, han var ude for hos Gestapo. Han havde deltaget i en række sabotagehandlinger og blev taget af tyskerne. I april 1945 blev han ved en aktion befriet, men fanget igen og dømt til døden. Men krigens afslutning reddede ham. I tiden efter befrielsen var han leder af en af de store lejre ved Aalborg for tyske flygtninge.

Glemmes må heller ikke hans kunstneriske indsats, bl.a. flere store udsmykningsarbejder. Han har tegnet bomærket for Bernadottégården i Hadsund, hvor han var medlem af bestyrelsen. Han har udsmykket spisesalen på 4. Maj Kollegiet i Aalborg. Da Aalborg-hus Statsgymnasium blev oprettet, blev han ansat som lærer og opnåede det meget sjældne for en ikke-akademiker at blive udnævnt til lektor.

FT

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K. (01) 14 04 31.

Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Max Gritzman og Jørgen Lind.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.

Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.

Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.

Skr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jolby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Kbh. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.

Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Esbjerg afd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.

Fredericia afd.: Hans Staub, Bragesvej 8, 7000 Fredericia, tlf. 92 17 47. Kontor Kon-

gensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16. Kontorbestyrer Jens Jacob Jensen, Tårbæksvej 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A. J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Eise Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V. (06) 15 06 46.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællands afd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værtøse. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens. (05) 62 60 00.

Skr.: Ove Lykkeberg, Skovvej 14, 8723 Løsning. (05) 89 34 60.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Skr.: Niels Otto Köster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Skr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Skr.: Gotlieb Hansen, Jernbanealle 53 A, 2630 Glostrup. (02) 99 53 69.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Søgade 49, 1370 Kbh. K.

Skr.: Sonja Gritzman, Oldermadsvej 49, 2400 Kbh. NV.

Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:
Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd.: Vilhelm Læssø Christensen, Kærdammen 29, 2650 Hvidovre. (01) 75 76 12.

Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Skr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbh. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Villy Lauridsen, Rørsangervej 66, 2400 Kbh. NV. (01) 10 03 09.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) 42 43 34.